

ΚΑΛΗΜΕΡΑ

3/2023

Ποτέ πια φασισμός!

Η Καλημέρα εκδίδεται με την οικονομική υποστήριξη του
Πολιτισμού της Τσεχίας.
Tento časopis je vydáván za finanční podpory Ministerstva

πουργείου
Kultury ČR.

MINISTERSTVO
KULTURY

**Δεν ξεχνώ
49 χρόνια Βαρώσι**

EDITORIAL

Περιοδική έκδοση της ΕΚ Πράγας

Εκδότης / Vydavatel:

Ελληνική Κοινότητα Πράγας / Řecká obec Praha

Σύνταξη / Redakční rada:

Tassula Zissaki-Healey, Kiki Kirezi, Michalis Laso,
K. Bošková

Αλληλογραφία / Korespondence:

Řecká obec, Vocolova 3, 120 00 Praha 2

facebook/Ελληνική-Κοινότητα-στην-Πραγα

E-mail:

tassula.healey@gmail.com (ΕΚ Πράγας)

Web:

<http://www.ropraha.eu>

Λογαριασμός ΕΚ Πράγας

Česká spořitelna, Praha 1,

č.ú.: 1928830399/0800

Εκτύπωση / Tisk:

GRAFIKSHOP

Bubenská 1477/1, 170 00 Praha 7

Συνδρομή

Beneficiary:

Řecká obec Praha, Vocolova 3, 120 00 Praha 2,
Prague - Czech Republic

Beneficiary Bank:

Česká spořitelna a.s., Pobočka Praha 1,

Václavské nám. 16, 110 00 Praha 1,

Prague - Czech Republic

IBAN: CZ80 0800 0000 0019 2883 0399

BIC (SWIFT): GIBACZPX

Το 2003 το περιοδικό μας άρχισε να βγαίνει σε τέσσερα τεύχη το χρόνο λόγω των περικοπών στις επιδοτήσεις του Υπουργείου Πολιτισμού της Τσεχικής Δημοκρατίας και της ακρίβειας των ταχυδρομικών τελών. Αναγκαστικά, έπρεπε και θα πρέπει να αλλάξει κάπως και το περιεχόμενο διότι στη στήλη 'Εκδηλώσεις' δεν μπορούμε να παρουσιάζουμε εκδηλώσεις, οι οποίες έχουν πραγματοποιηθεί πριν τέσσερις μήνες... Αλλά όπως ξέρετε έχουμε τη σελίδα μας στο facebook (Ελληνική-Κοινότητα-στην-Πράγα), καθώς και τη σελίδα www.ropraha.eu (web page) όπου θα σας ενημερώνουμε για τις εκδηλώσεις της Κοινότητάς μας. Δυστυχώς, προς το παρόν έχουμε πρόβλημα με την ιστοσελίδα μας.

Μετά το λοκντάουν, τα περιοριστικά μέτρα λόγω της πανδημίας, σιγά-σιγά ξεκινήσαμε και πάλι με τις δραστηριότητές μας: προσφορά μαθήματα ελληνικής γλώσσας για μικρά παιδιά, μαθήματα ελληνικής και τσεχικής γλώσσας, το χορευτικό συγκροτήμα μας συνεχίζει με τις πρόβες και εκμάθηση παραδοσιακών ελληνικών χορών, το περιοδικό μας βγαίνει έγκαιρα, συμμετάσχουμε σε εκδηλώσεις που αφορούν τον ελληνικό πολιτισμό στην Πράγα και σε άλλες πόλεις όπως ήταν αυτές στο Κρονοβ, στο Μπρνο, στο Γιάβροβνικ, στην Οστράβα.

Στις αρχές Ιανουαρίου θα πραγματοποιηθεί η Ετήσια Γενική Συνέλευση όπου θα εκλεχθούν νέο Διοικητικό Συμβούλιο. Θα σας ενημερώσουμε έγκαιρα για τη συμμετοχή σας, η οποία όπως γνωρίζετε, είναι απαραίτητη. Μέχρι σήμερα υποψήφιοι είναι τα μέλη του ΔΣ ο Μιχάλης Λάσο (υπεύθυνος του χορευτικού συγκροτήματος, μέλος της σύνταξης του περιοδικού μας, αντιπρόσωπος της Κοινότητάς μας στο Δήμο Πράγας) και η Κατερίνα Σπάλα (υπεύθυνη για τα ελληνικά και τσεχικά μαθήματα), η Μαρία Μόσκοβα, οικονομολόγος, μέλος της Κοινότητας από την ίδρυση της Κοινότητας. Οι υποψήφιοι πρέπει να είναι μέλη της Κοινότητας, να γνωρίζουν την ιστορία και δράση της Κοινότητας, το Καταστατικό της Κοινότητας και να συμμετάσχουν ενεργά στα δρώμενα της Κοινότητας **αφιλοκερδώς**.

Το τρίτο τεύχος αφιερώνεται στο κατεχόμενο Βαρώσι, Αμμοχώστου της Κύπρου, το οποίο επισκέφτηκα φέτος το καλοκαίρι. Επίσης, θα διαβάσετε συνεντεύξεις με τον Δήμαρχο του Αγίου Αθανασίου, Λεμεσού, Μαρίνο Κυριάκου, με την Δημοτικό Σύμβουλο Άντρη Ζάκου, με την συμπατριώτισσα μας Ισμήνη Καραπάνου, εγγονή αγωνιστών της ΕΑΜικής Εθνικής Αντίστασης και μαχητών του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας. Με υπερηφάνεια σας παρουσιάζουμε τον Σωτήρη Ζαβαλιάνη, Πρόεδρο της Akeso Holdings και Επίτιμο Πρόξενο της Ελλάδας στην Τσεχία, μέσω συνέντευξης που είχε δώσει στο idnes για το Κέντρο Ψυχικής Αποκατάστασης στο Νοσοκομείο του Μπερόουν και μια συνέντευξη με τον Κώστα Τσιρτσίκου, αρχιτέκτονα, μέλος της ΕΚ Πράγας.

Καλή ανάγνωση και καλό χειμώνα! (ΤΖΗ)

ΑΝΟΙΞΕ ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΨΥΧΙΚΗΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΤΟΥ ΜΠΕΡΟΟΥΝ

«Με ενοχλεί ότι θέλουμε να πλησιάσουμε τις δυτικές χώρες σε όλα, αλλά θέλουμε να πληρώνουμε μόνο τα ποσά που πληρώναμε κατά τη διάρκεια της σοσιαλιστικής περιόδου, δηλαδή να μην πληρώνουμε τίποτα. Αυτό δεν μπορεί να λειτουργήσει πλέον διότι ολόκληρο το σύστημα θα καταρρεύσει σταδιακά.» (Σ. Ζαβαλιάνης στο idnes)

Όλοι γνωρίζουμε τον έλληνα επιχειρηματία, Πρόεδρο της εταιρίας Akaso Holdings και επίτιμο πρόξενο της Ελλάδας στην Τσεχική Δημοκρατία με έδρα της πόλης Παρντουμπίτσε,

Νοσοκομείο στο Μπερόουν, το Multiscan Ογκολογικό και Ακτινολογικό Κέντρο στην πόλη Πάρντουμπίτσε, το νοσοκομείο στο Χορζόβιτσε, το Διαγνωστικό Κέντρο στο Νοβέ

ο Σωτήρης σε μία συνέντευξή του στο <https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/sotirios-zavalianis-zdravotnictvi-centrum-dusevni-rehabilitace>, μας βεβαιώνει ότι εάν και η υγειονομική περίθαλψη στην Τσεχία είναι ακόμα σε υψηλό επίπεδο, υπάρχουν και προβλήματα: «Μερικοί άνθρωποι πιστεύουν ότι η υγεία και η ζωή είναι δωρεάν και κάποιος άλλος θα πρέπει να τις φροντίσει. Κάποιοι λένε ότι πληρώνουν για ασφάλιση υγείας, και αυτό είναι αρκετό γι' αυτούς. Δυστυχώς, ασφάλιση υγείας δεν μπορεί να καλύψει όλα αυτά. Στην Τσεχική Δημοκρατία, έχουμε και θα έχουμε υψηλό επίπεδο ιατρικής περίθαλψης. Αλλά βλέπετε κάθε μέρα ότι η διαθεσιμότητα φροντίδας σε αρκετούς κλάδους έχει περάσει προ πολλού. Προσπαθήστε να βρείτε αλλεργιολόγο,

Σωτήρη Ζαβαλιάνη. Ο Σωτήρης αποφοίτησε από το Οικονομικό Πανεπιστήμιο στην Πράγα. Εδώ και πάνω από 25 χρόνια έχει εσιτάσει την προσοχή του στον τομέα υγειονομικής περίθαλψης στην Τσεχία. Αρκετοί από εμάς έχουμε και ευχάριστη προσωπική εμπειρία από τη λειτουργία των διαφόρων υγειονομικών κέντρων του Σωτήρη όπως το Κέντρο Αποκατάστασης Υγείας και

Butovice της Πράγας. Το Κέντρο Ψυχικής Αποκατάστασης βρίσκεται στους χώρους του Νοσοκομείου του Μπερόουν και αξιολογείται ως η πιο σύγχρονη ψυχιατρική και ψυχοθεραπευτική μονάδα στην Κεντρική Ευρώπη, η οποία κόστισε του ίδιου του επιχειρηματία με δάνειο από τράπεζα, χωρίς καμία επιδότηση από το κράτος, πάνω από ένα δισεκατομμύριο κορώνες. Ο ίδιος

γαστρεντερολόγο, δερματολόγο ή ψυχίατρο κ.λπ. Οι χρόνοι αναμονής είναι απίστευτα μεγάλοι. Η αναμονή για μια επέμβαση είναι αρκετοί μήνες έως και χρόνια. Και μερικοί άνθρωποι μπορεί να θυμούνται ότι όταν κάτι είναι σε έλλειψη, οι πωλήσεις κάτω από τον πάγκο και η παραιοικονομία αρχίζουν να πολλαπλασιάζονται».

Εδώ δεν τελειώνουν οι δραστηριότητες του Σωτήρη στον τομέα υγείας στην

Τσεχική Δημοκρατία. Συνεχίζει να 'χτίζει' και να δημιουργεί όπως ένα μετατρέψιμο νοσοκομείο στο Hořovice με 800 κλίνες οξέων περιστατικών, να μπορεί να μετατραπεί ανά πάσα στιγμή σε νοσοκομείο μολυσματικών ασθενειών

Ο Σωτήρης πιστεύει ότι ήταν καιρός να υπάρχει ένα Κέντρο Ψυχικής Αποκατάστασης για αυτούς που παθαίνουν κάποια ψυχική ασθένεια διότι κι αυτοί οι ασθενείς έχουν το δικαίωμα να τους παρέχεται ψυχιατρική περίθαλψη

παραβρέθηκαν ο Πρωθυπουργός της Τσεχικής Δημοκρατίας, κ. Φιάλα, ο Υπουργός Υγείας, οι Πρόσβεις της Ελλάδας και της Κύπρου στην Τσεχία καθώς και πολλοί Έλληνες συμπατριώτες από την Τσεχία και Ελλάδα.

είτε αυτό στην Πράγα, όπου χτίζει μια νέα πολυκλινική περίπου δεκατριών χιλιάδων τετραγωνικών μέτρων ως παράδειγμα καλής πρωτοβάθμιας περίθαλψης είτε ένα άλλο έργο που είναι σε εξέλιξη, η ψηφιοποίηση, ένα κέντρο δεδομένων.

σε υψηλό επίπεδο σε καλό κατάλληλο περιβάλλον. Διότι κι αυτοί αξίζουν μια πιο άνετη, αξιοπρεπής φροντίδα από αυτή που υπάρχει σήμερα. Αυτό το περιβάλλον θα βρουν σήμερα στο Κέντρο Ψυχικής Αποκατάστασης στο Μπερόουν. Στα εγκαίνια του Κέντρου

Ευχόμαστε στον Σωτήρη καλή δύναμη και καλή συνέχεια. (Ευχαριστούμε τη Λάνα Τσιρτσίκου για τις φωτογραφίες του Κέντρου Ψυχικής Αποκατάστασης στα εγκαίνια του Κέντρου.)

ΚΩΣΤΑΣ ΤΣΙΡΤΣΙΚΟΣ

Συνομιλία με την Τασούλα Ζησάκη-Healey

Τον Κώστα και τη σύζυγό του Λάνα τους γνωρίσαμε όταν το 2015 άνοιξαν το ελληνικό μαγαζί Greek Life στην Πράγα 6. Πηγαίναμε συχνά στο πολύ όμορφο μαγαζί τους όχι μόνο για να δοκιμάσουμε τα νοστιμότερα φαγητά της Λάνας (ελληνική κουζίνα), αλλά και να ξεκουραστούμε σ' ένα σχεδόν σπιτικό περιβάλλον, μακριά από την καθημερινότητά μας. Όσο και κουρασμένοι να ήταν, ο Κώστας και η Λάνα πάντα με χαμόγελο, έβρισκαν χρόνο να συζητήσουν μαζί σου, να σ' ακούσουν, να βοηθήσουν εάν χρειάζοσυν κάποια βοήθεια. Όλοι λυπηθήκαμε όταν αυτό το φανταστικό ελληνικό μαγαζί έκλεισε...

Από την πρώτη μας συνάντηση ο Κώστας και η Λάνα γίνανε μέλη της Κοινότητάς μας, και όχι μόνο, γίνανε δραστήρια μέλη της Κοινότητας, προσφέροντας και οικονομική υποστήριξη σε κάθε εκδήλωσή μας. Σύντομα ο Κώστας εκλέχτηκε και στο Διοικητικό Συμβούλιο όπου ήταν πάντα έτοιμος να προσφέρει τις ιδέες του για τις οποίες έβρισκε χρόνο και ενέργεια να υλοποιήσει με την Λάνα πάντα στο πλευρό του. Όταν 'μεγάλωσε' η οικογένειά τους, με τα δύο χαριτωμένα αγοράκια τους και ο Κώστας ξεκίνησε να δουλεύει στο Construction Team s.r.o, AKESO, λόγω χρόνου, ο Κώστας παραιτήθηκε από το Διοικητικό Συμβούλιο εάν και δεν παραιτήθηκε από το να συμμετάσχει στα δρώμενα της Κοινότητας. Τους ευχαριστούμε για την συνδρομή τους στη βελτίωση της Κοινότητάς μας. Σας ευχόμαστε πολλή υγεία και καλή δύναμη.

Πότε ήρθες στην Τσεχία και πώς το αποφάσισες; Είσαι εδώ και αρκετά χρόνια. Ποια ήταν η αρχή στη ζωή σου στην Πράγα;

Μετά την οικονομική κρίση το 2009 στην Ελλάδα, αναγκάστηκα να κλείσω τις δραστηριότητές μου εκεί το 2012 και να αλλάξω επαγγελματική πορεία και ασχοληθώ με την πώληση παραδοσιακών προϊόντων στις χώρες της Ευρώπης καθώς και την Ουκρανία. Έπειτα από 3 χρόνια δραστηριότητας

στην Ουκρανία αποφασίσαμε να σταθεροποιηθούμε σε μία ευρωπαϊκή πρωτεύουσα και να έχουμε πιο συγκεκριμένη αγορά. Διαλέξαμε την Πράγα μιας και είχαμε κάποιους γνωστούς που πιστεύαμε ότι θα μας βοηθήσουν για τον πρώτο καιρό και πρώτες ενέργειες που χρειάζονται. Το 2015 ανοίξαμε το πρώτο μαγαζί μας στην Πράγα με παραδοσιακά ελληνικά προϊόντα και το 2017 το μεταφέραμε σε μεγαλύτερο χώρο ώστε να προσφέρουμε και φαγητό. Έτσι πλέον είχαμε ένα Ελληνικό οικογενειακό Bistro, το Greek Life. Ο κόσμος μας αγάπησε και μας έβαλε στην καθημερινή ανάγκη του και αυτό μας έδινε δύναμη να παλεύουμε, να προσφέρουμε και φυσικά να το απολαμβάνουμε και εμείς οργανώνοντας μουσικές βραδιές στο χώρο μας ή και αλλού με πολύ μεγάλη ανταπόκριση και επιτυχία. Αλλά η ζωή είχε άλλα σχέδια για μας.

Σε κάποια φάση, άλλαξες πορεία. Ποια ήταν η συνέχεια;

Με τον ερχομό του πρώτου μου παιδιού άλλαξαν τα δεδομένα καθώς το Ελληνικό Bistro μου απορροφούσε

πολύ χρόνο με αποτέλεσμα να μην έχω χρόνο για την οικογένειά μου. Έτσι αποφάσισα να αλλάξω δραστηριότητα ώστε να μπορώ να περνάω χρόνο με την οικογένειά μου. Έφαξα άμεσα για δουλειά στον τομέα που είχα σπουδάσει (Αρχιτεκτονική) και σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα βρήκα δουλειά και έπρεπε να κλείσω το κατάστημα μου μέσα σε λίγες μέρες. Οι επόμενες ημέρες/μήνες ήταν όπως είχα φανταστεί, δηλαδή, είχα χρόνο για να χαίρομαι την οικογένειά μου. Φυσικά θέλω να τονίσω ότι λατρεύω την δουλειά μου ως αρχιτέκτονας και πάντα δίνω τον καλύτερο εαυτό μου δουλεύοντας αρκετές ώρες με ευχαρίστηση. Είναι μία δημιουργική δουλειά που με εκφράζει και με ευχαριστεί.

Πες μας για το έργο σου στο νοσοκομείο Μπερόουν.

Από την πρώτη στιγμή που άρχισα να εργάζομαι στην εταιρεία (Construction Team s.r.o) ο ιδιοκτήτης εμπιστεύτηκε την εμπειρία μου και τις ιδέες μου και μου ανέθεσε το σχεδιασμό και την επίβλεψη του νέου ψυχιατρικού νοσοκομείου στο Ber-

Ο Κώστας με τη σύζυγο του, Λάνα Τσιρτσίκου στα εγκαίνια

ουν. Πρόκειται για ένα ψυχιατρικό νοσοκομείο 28.000μ2 (7οροφο) που βρίσκετε μέσα στην περιοχή του νοσοκομείου στο Beroun (20χιλ. από την Πράγα). Οι απαιτήσεις του σχεδιασμού ήταν τρομερά απαιτητικές διότι έπρεπε να σχεδιαστούν όλα (δωμάτια, έπιπλα, χώροι συναντήσεων, πισίνα, θέατρο, κ.ά.) με βάση την ασφάλεια του ασθενή καθώς και του προσωπικού, για να μην υπάρχουν επιθέσεις προς το προσωπικό και τραυματισμοί όλων.

Θεωρώ ότι όλοι μας, σχεδιαστές και κατασκευαστές, σταθήκαμε αντιμέτωποι σε αυτό και φέραμε εις πέρας ένα νοσοκομειακό κτίριο με πολύ υψηλές προδιαγραφές για το μέλλον. Είμαι πολύ περήφανος που μου δόθηκε η ευκαιρία να φτιάξω ένα τέτοιο Project και ευχαριστώ πολύ την οικογένειά μου για την ηθική υποστήριξη και την υπομονή τους διότι ήμουν αρκετές ώρες εκτός οικογένειας καθώς και τον εργοδότη μου για την εμπιστοσύνη του.

Εδώ και χρόνια είσαι μέλος της ΕΚ Πράγας και για δύο θητείες ήσουν και μέλος του ΔΣ; Έχεις συμβάλει με άρθρα σου και συγκεκριμένα με άρθρα στο περιοδικό μας, το 'Καλημέρα' που αφορούν την υγιεινή διατροφή. Θα ήθελα να μας μιλήσεις για τις εντυπώσεις και ως μέλους της ΕΚ Πράγας και μέλους του ΔΣ.

Από την πρώτη στιγμή που ήρθα στην Πράγα ήρθα σε επαφή με άλλους Έλληνες και φυσικά με την κοινότητα των Ελλήνων. Όλοι μας υποδέχτηκαν και μας εντάξανε στην κοινότητα με θερμή. Φυσικά και από την μεριά μας όσο μπορούσαμε να προσφέρουμε στην κοινότητα και τους Έλληνες προσφέραμε και θα συνεχίζουμε να προσφέρουμε ο καθένας με τον τρόπο του. Η κοινότητα έχει ανάγκη από άτομα που έχουν να «δώσουν» χωρίς να περιμένουν αντάλλαγμα. Θα χαρώ πολύ στο μέλλον η κοινότητα μας να καταφέρει να γίνει πιο δυνατή (με περισσότερα άτομα) για να μπορούν να γίνουν δράσεις που θα μας εκπνέουν και θα προβάλλουν την κουλτούρα μας. Φυσικά χρειάζεται προσωπική όσο και ομαδική δουλειά για κάθε αποτέλεσμα. Το μέλλον είναι δικό μας και φτιάχνεται από τις επιλογές μας.

Ποια είναι τα αγαπημένα σου σποτ στην Πράγα και γενικά τι σου αρέσει και τι δεν σου αρέσει στην Πράγα;

Η Πράγα είναι μια πανέμορφη πόλη που ο καθένας την απολαμβάνει απ' την "πλευρά" του. Δεν είναι μόνο η αρχιτεκτονική των κτιρίων που σε ταξιδεύει σε μια άλλη εποχή αλλά και η σημερινή κουλτούρα των Τσέχων (που κάποιες φορές δε μας αρέσει ή μάλλον δε μας ταιριάζει) που φρόντισαν και διατήρησαν αυτά που είχαν και ζωντανεύουν ξανά και ξανά σε κάθε φαντασία μας. Δεν μπορώ να παραβλέψω τους τεράστιους περιποιημένους πράσινους παραδείσους που υπάρχουν σε κάθε περιοχή την πόλης δίνοντας ζωή και ανάσα σε κάθε περαστικό απολαμβάνοντας τη φύση. Δε μπορώ να μην αναφερθώ στην οργάνωση σε κάθε τομέα της καθημερινότητας (Μέσα μεταφοράς, χώροι στάθμευσης, υπηρεσίες, σχολεία, κ.ά.) που κάποιες φορές είναι τόσο μεγάλη που απορείς... Δεν είναι βέβαια όλα τόσο τέλεια, φυσικά υπάρχουν και άσχημες συνθήκες αντιμετώπισης από «ακραίους» και μη φιλικούς ανθρώπους (βέβαια αυτοί υπάρχουν σε όλες τις χώρες) που σε στεναχωρούν ή και σε εξοργίζουν καμιά φορά. Όλα μαζί συμβάλουν στην γενική εικόνα μιας χώρας που την ομορφαίνουν ή την πληγώνουν.

Σήμερα έχεις και δύο χαριτωμένα αγοράκια. Πώς βλέπεις το μέλλον τους στην Τσεχία και Ελλάδα; Θέλεις να επιστρέψεις με την οικογένειά σου στην Ελλάδα;

Ναι, έχω δύο αγοράκια, 4 ετών και 1 έτους, που γεννήθηκαν στην Πράγα και έχουν κάνει τα πρώτα τους βήματα εδώ. Δεν ήταν εύκολα, βέβαια για κανέναν μας αυτά τα πρώτα «βήματα» γιατί είτε το θέλουμε είτε όχι είμαστε ξένοι σε αυτή τη χώρα και περάσαμε αρκετές δυσκολίες (όπως παντού άλλωστε), αλλά θεωρώ ότι η Τσεχία είναι μια χώρα που μου/μας ταιριάζει και μπορούμε να ζήσουμε αρμονικά. Εδώ υπάρχει οργάνωση και υπευθυνότητα σε όλους τους τομείς (υγείας, παιδείας, στη ζωή γενικά) που κάνει ευκολότερη και πιο όμορφη την καθημερινότητά μας. Τα

σχολεία τους για παράδειγμα είναι αρκετά οργανωμένα και με αρκετές δραστηριότητες που ταιριάζουν στο κάθε παιδί. Ο μεγαλύτερος γιός μου όταν ήρθε η ώρα να πάει στον παιδικό σταθμό (3 ετών ήταν) δεν ήξερε να μιλάει την γλώσσα τους (τσέχικα) μιλάγε μόνο ελληνικά, ουκρανικά και ρωσικά. Οι δασκάλες μας καθησύχασαν ότι όλα θα είναι καλά και μας συμβούλεψαν ότι θα είναι αρκετά εύκολο γι' αυτόν να προσαρμοστεί και να αρχίσει να μαθαίνει. Έτσι και έγινε, αν και τις πρώτες δύο εβδομάδες ο γιός μου ήταν απόμακρος και έπαιζε μόνος του σε όλη τη διάρκεια του σχολείου, τις επόμενες ημέρες άρχισε να κάνει φίλους και να λαχταρά να πάει στο σχολείο να δει τους φίλους του. Βέβαια τους επόμενες μήνες που ακολούθησαν άρχισε να κάνει και τον μεταφραστή σε νέα παιδάκια που ερχόντουσαν από την Ουκρανία και μιλούσαν μόνο ουκρανικά ή ρωσικά, μιας και αυτός τα γνωρίζει σαν μητρική γλώσσα. Βοηθούσε τα παιδιά να καταλάβουν όσο και τις δασκάλες. Τα παιδιά προσαρμόζονται ευκολότερα από εμάς που είμαστε «κρίτες» των πάντων.

Δεν ξέρω βέβαια τι θα συμβεί στο μέλλον αλλά με τις συνθήκες που υπάρχουν τώρα και στις δύο χώρες (Ελλάδα και Τσεχία) δεν σκέφτομαι να επιστρέψουμε στην Ελλάδα. Προτιμώ την Τσεχία. Φυσικά η Ελλάδα είναι η χώρα μου, το σπίτι μου αλλά πλέον πολύ δύσκολα θα μπορούσα να ζήσω εκεί.

Μετά από τόσα χρόνια στην Πράγα, τι συμβουλές θα έδινες σε νέους από την Ελλάδα που ψάχνουν εργασία στην Πράγα/Τσεχία;

Θα το πω λίγο ωμά διότι έχουν δει πολλά τα μάτια μου. Όποιος θέλει να δουλέψει θα βρει δουλειά όπου και να είναι, σε όποια χώρα δηλαδή και φυσικά όσο θέλει να «ανέβει» θα ανέβει, φτάνει να είναι συνειδητοποιημένος στο που βρίσκετε και που θέλει να πάει. Τίποτα δεν κερδίζετε χωρίς κόπο και θυσίες. Ευχαριστώ, Κώστα. Σου ευχόμαστε υγεία και καλή συνέχεια. Ευχαριστώ για την φιλοξενία στο περιοδικό μας.

ΕΚΘΕΣΗ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ 'ΣΤΑ ΙΧΝΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΣΟΥΜΠΕΡΚ', 30 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ – 22 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2023

Σούμπερκ:

Μια πολύ ενδιαφέρουσα έκθεση «Στα Ίχνη των Ελλήνων στην περιοχή της πόλης Σούμπερκ» άνοιξε στις 30 Σεπτεμβρίου στην πόλη Σούμπερκ υπό την αιγίδα της Ομοσπονδίας

Ελληνικών Κοινοτήτων στην Τσεχική Δημοκρατία και την Ελληνική Κοινότητα Σούμπερκ, στην οποία ο Δρ. Κώστας Τσίβος μίλησε για την άφιξη των πολιτικών προσφύγων του ελληνικού εμφυλίου πολέμου στην

Τσεχοσλοβακία και συγκεκριμένα στην περιοχή του Σούμπερκ, 30 χιλιόμετρα νοτιότερα του Γέσενικ. Η έκθεση είναι αφιερωμένη στα 75 χρόνια από τον ερχομό των ελλήνων πολιτικών προσφύγων στην Τσεχοσλοβακία 1948-1949.

«Η ηγεσία του ΚΚΕ, που είχε τη γενική ευθύνη και φροντίδα για τα ζητήματα των πολιτικών προσφύγων, συγκρότησε την Κεντρική Επιτροπή Πολιτικών Προσφύγων Ελλάδας (ΚΕΠΠΕ), που ανέλαβε το καθήκον αυτό. Παράλληλα σε κάθε χώρα συγκροτήθηκαν ανάλογες τοπικές επιτροπές. Στην Τσεχοσλοβακία, το Γενάρη του 1950, η ηγεσία του ΚΚΕ που διέθετε ήδη Κομματικές Οργανώσεις Βάσης (ΚΟΒ) σε όλες σχεδόν τις ελληνικές παροικίες, συγκάλεσε στο Γέσενικ, όπου είχαν εγκατασταθεί οι περισσότεροι πρόσφυγες, την 1η Γενική Συνδιάσκεψη. Εξετάστηκαν σ' αυτήν όλα τα προβλήματα των

Řecká škola

V počátcích se řecké děti učily především řecky, tedy hlavně v dětských domovech. Později se to otočilo, řecké děti chodily do normální české školy a odpoledne navštěvovaly školu řeckou. Potomci generace Řeků, která prchala před občanskou válkou, tak zpravidla uměli řecky číst, psát i mluvit. Čím více se Řekové v Šumperku asimilovali a čím více nabývaly na běžnosti česko-řecké sňatky, tím méně další generace uměly řecky. Přesto po roce 2000 v Šumperku fungovaly dvě řecké školy pod vedením dvou řeckých učitelek, přičemž obě pocházely ze smíšených rodin. V dnešní době bohužel nefunguje už ani jedna. Díky podpoře ministerstva školství se tak Řecká obec Šumperk mohla zasloužit o udržení řeckého jazyka u potomků Řeků. K návštěvě řecké školy po roce 2000 pak patřily i víkendové semináře v různých městech na Moravě a ve Slezsku, kde se šumperské děti mohly seznámit s dalšími řeckými potomky. Tato setkání probíhala několikrát do roka. Nejeden přátelství vzniknuvší z těchto víkendových seminářů s řečtinou vydrželo dodnes.

Děti v jeslích, 1957 (archív rodiny Dimoschaki)

Děti z řecké školy (archív rodiny Akrítidu)

Děti z řecké školy, 1959–1960 (archív rodiny Dimoschaki)

Děti z řecké školy, 1964 (archív rodiny Dimoschaki)

προσφύγων, που ήταν πολλά, σύνθετα και επείγοντα και πάρθηκαν οι ανάλογες, δυνατές αποφάσεις. Αυτές ήταν: η στέγαση και εγκατάσταση όλων των προσφύγων που είχαν έλθει και εκείνων που αναμένονταν να έλθουν, η περίθαλψη των χιλίων και πλέον γερόντων και ανίκανων για εργασία και η μεταφορά τους από το μακρινό γηροκομείο Σβατομπόρζιτσε της Νότιας Μοραβίας σε πλησιέστερο ίδρυμα. Πραγματικά μεταφέρθηκε από τις αρχές του 1952 στο ίδρυμα Τέχονιν του Ζάμπερκ, η επιδότηση και περίθαλψη των εκατοντάδων αναπήρων πολέμου, η αποθεραπεία των τραυματιών πολέμου και αρρώστων, οι πλαστικές εγχειρήσεις των παραμορφωμένων από τον πόλεμο προσώπων αγωνιστών (κομμένες μύτες, γλώσσες, σπασμένα σαγόνια, κ.λπ.), η ένωση των διασκορπισμένων σε όλες τις χώρες της ανατολικής Ευρώπης οικογενειών, η ένωση των αδερφών που βρίσκονταν σε διάφορους παιδικούς σταθμούς και η μεταφορά τους σε σταθμούς κοντά στους τόπους διαμονής των γονιών τους, και τέλος η τοποθέτηση όλων των ικανών σε δουλειές και στην παραγωγή, που αποτελούσε το κλειδί για την επίλυση πολλαπλών ζητημάτων.

Status řecké komunity v ČR dnes

Po r.1989 byl čtyřtřicetové komunitě Řeků, která zůstala z rodinných nebo profesních důvodů v Česku, přiznán status národnostní menšiny.

Řecká komunita v Čechách představuje nejvýznamnější pojítko mezi Českou republikou a Řeckem.

Převážná většina českých Řeků ve smíšených manželstvích a již neusiluje o návrat do Řecka, které považuje spíše za vlast svých předků.

10 řeckých komunit – Asociace řeckých obcí v ČR.

V době krize 3 000 nové příchodích Řeků

Η εγκατάσταση και στέγαση της μάζας των προσφύγων στις επαρχίες Γέσενι, Κρνοβ, Ζάμπερκ, κ.λπ., πρόσφερε πολλές δυνατότητες εργασίας στα εργοστάσια ελαφριάς βιομηχανίας και στη γεωργία. Δεν μπορούσαν όμως να ικανοποιηθούν όλες οι ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των εργαζομένων, γι' αυτό άρχισε η αναζήτηση και άλλων κέντρων εργασίας, με προσανατολισμό τα μεγάλα βιομηχανικά κέντρα όπως η Οστράβα, το Μπρνο και η Κάρβινα. Το έργο αυτό επιτέλεσαν οι ΕΠΕ μέχρι το 1960, οπότε έληξε και η ύπαρξή τους. Δημιουργήθηκαν αμέσως οι Διαφωτιστικές Εκπολιτιστικές Επιτροπές (ΔΕΦ) που καταπιάστηκαν κυρίως με τη μόρφωση των παιδιών, τη λειτουργία των προσφυγικών σχολείων και την εκπολιτιστική δραστηριότητα. Οι Επιτροπές αυτές εργάστηκαν με ζήλο για την ελληνική διαπαιδαγώγηση των παιδιών και των νέων μας. Δημιουργήθηκαν καλλιτεχνικά συγκροτήματα, διοργανώθηκαν εθνικές και παραδοσιακές γιορτές με πατριωτικό ψυχαγωγικό και εκπολιτιστικό περιεχόμενο. Στις αρχές του 1964 ιδρύθηκε ο Σύλλογος Ελλήνων Πολιτικών Προσφύγων Τσεχοσλοβακίας με καταστατικό εγκεκριμένο από τις τσεχοσλοβακικές αρχές και τις γενικές συνελεύσεις των προσφύγων.

Ήταν η πιο μαζική οργάνωση της προσφυγιάς που αγκάλιασε όλες τις προσφυγικές δραστηριότητες. Ο Σύλλογος διαλύθηκε το 1969 λόγω της διάσπασης της κομματικής οργάνωσης. Το Σύλλογο διαδέχτηκαν οι Εκπολιτιστικές Επιτροπές με κύρια αποστολή την εκπολιτιστική δραστηριότητα. Παράλληλα ιδρύθηκε ο Σύλλογος Αγνοιστών Εθνικής Αντίστασης με 3.500 μέλη που πάλευε για την αναγνώριση των αγώνων ΕΑΜ-ΕΛΑΣ από τις ελληνικές αρχές. Επίσης οι Επιτροπές Αντιδικτατορικής Πάλης καθώς και οι Επιτροπές Επαναπατρισμού, που ανέπτυξαν μεγάλη δραστηριότητα στο ζήτημα ελεύθερης επιστροφής των προσφύγων στην πατρίδα τους.» (Λ. Παπαδόπουλος, Νόστιμον Ήμαρ, Πράγα, Νοέμβριος 1999)

Η ΕΚ Σούμπερκ δημιουργήθηκε το 1953 με την εγκατάσταση 642 ελλήνων πολιτικών προσφύγων από τα γύρω χώρια Λίμπινα, Ποστρέλμοβ, Σούτκοβ, Χανουσόβιτσε, κ.λπ., οι οποίοι απασχολούνταν στα εργοστάσια υφαντουργίας Moravolen, ποδηλατοποιίας Velamos, χαρτοποιίας, στις οικοδομές, την οδοποιία και τις γεωργικές εργασίες. Στην παροιμία λειτουργούσε ελληνικό σχολείο με το δάσκαλο Δημήτρη

Μιχαηλίδη. Όπως και στις άλλες παροιμίες και αυτή η παροιμία είχε καλλιτεχνικό συγκρότημα (ορχήστρα και χορευτικό), το οποίο ίδρυσε ο μουσικός διδάσκαλος Αντώνης Χρυσάφης. Πολύ κοντά στο Σούμπερκ, υπήρχε και η μικρή παροιμία με 130 μέλη, το Μοχέλνιτσε και δύο σταθμοί ελληνόπουλων στο Σομπότιν με 350 παιδιά και στη Λόουτσινά με 100 παιδιά. Μετά τον επαναπατρισμό των πολιτικών προσφύγων (1985-1990) στο Σούμπερκ μένουν λίγοι Έλληνες, κυρίως από μικτές οικογένειες. Η ΕΚ Σούμπερκ είναι μία από τις δραστήριες κοινότητες της Ομοσπονδίας Ελληνικών Κοινοτήτων, η οποία φρόντισε να στηθεί ξανά το μνημείο στη μνήμη των συμπατριωτών μας που άφησαν την τελευταία τους πνοή στο γηροκομείο Τέχονιν της περιοχής Ζάμπερκ από το 1952 μέχρι το 1962. Συγχαρητήρια στην ΕΚ Σούμπερκ για την εξαιρετική αυτή έκθεση, η οποία μας έφερε πολλές αναμνήσεις στους πρώην έλληνες πολιτικούς πρόσφυγες και η οποία διδάσκει τις νέες γενιές Ελλήνων στην Τσεχία το πώς και γιατί βρέθηκε το ελληνικό στοιχείο στην Τσεχία. Αξίζει και οι υπόλοιπες Κοινότητες να συνεχίσουν αυτή την προσπάθεια της ΕΚ Σούμπερκ.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΟΙ ΔΥΟ ΤΡΑΓΙΚΟΙ ΜΗΝΕΣ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Τασούλας Ζησάκη-Healey

Ιούλιος και Αύγουστος. Ξεκινάνε οι διακοπές στην Κύπρο. Οι περισσότεροι Κύπριοι προτιμούν να αποφύγουν τη ζέστη αυτών των δύο μηνών και πάνε διακοπές στην Ελλάδα και Ευρώπη γενικά. Το Δεκαπενταύγουστο είναι η μεγαλύτερη γιορτή του Ελληνισμού. Αλλά είναι και ο μήνας που έφερε τη μεγαλύτερη συμφορά στην ιστορία της Κύπρου. Την εισβολή του Αττίλα, της Τουρκίας, που σήμερα ούτε η Ευρωπαϊκή Ένωση, μα ούτε και το ΝΑΤΟ θέλει να την θυμάται αυτή την εισβολή, που έχει μοιράσει το νησί

σε κατεχόμενο και ελεύθερο, εδώ και 49 χρόνια, που έχει φέρει χιλιάδες τουρκικούς έποικους που αρπάζανε τα σπίτια των χιλιάδων κυπρίων προσφύγων, που δεν έχει σταματήσει να απειλεί την Ελεύθερη Κύπρο στο έτσι θέλω. Όχι, δεν νοιάζονται ούτε για την εισβολή και διχοτόμηση της Κύπρου, ούτε για κάποιες κυρώσεις ενάντια στον εισβολέα, στην Τουρκία. Η Κύπρος, όμως, δεν ξεχνά την πρώτη εισβολή στις 20 Ιουλίου 1974, αλλά ούτε και τη δεύτερη εισβολή στις 14 Αυγούστου, ανήμερα του Δεκαπενταύγουστο του

1974. Οι πρόσφυγες και τα παιδιά τους θυμούνται. Οι μάνες, οι νέες γυναίκες και τα παιδιά τους ακόμα περιμένουν να βρεθεί η τύχη των 1.600 αγνοουμένων. Η Κερύνεια, η Αμμόχωστος, το Μόρφου προσμένουν την επιστροφή των πολιτών τους. Είναι μία τραγωδία που ξεκίνησε από ένα βάρβαρο πραξικόπημα και τελείωσε με 35% του νησιού στα χέρια των τουρκικών καταχτητών. Εδώ και 49 ολόκληρα χρόνια! Δυστυχώς, υπάρχουν και αυτοί που θέλουν να ξεχάσουν αυτή τη θλιβερή ιστορία.

Η κάποτε έδρα του Λυκείου Ελληνίδων στο Βαρώσι

Η βασιλεύουσα Αμμόχωστο

*Περπατώ το δρόμο, η άκρη είναι μακριά.
Θολωμένο δάκρυ, αίμα στάζει η καρδιά.
Μοναξιά είσαι απέραντη λίμνη.
Έρημος χωρίς σκιά.
Μάνα εσύ έχεις τη λύπη,*

*τη σιωπή για συντροφιά.
Τραγουδάω για μια πόλη
που'χω μέσα στην καρδιά,
τραγουδάω για μια πόλη
κόρη στην ακρογιαλιά.
Χώμα που περπάτησα,
γη που νοσταλγώ,
χώμα που μ'ανάστησε
Αμμόχωστο. (Χώρα που περπάτησα, Στέλιον
Χιώτη)*

Με τους καλούς μου φίλους, τον Ανδρέα και τη Χρυσούλα Βασιλείου, αποφασίσαμε να επισκεφτούμε την κατεχόμενη Αμμόχωστο, την πόλη τους, που αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν πριν 49 χρόνια. Εγκατέλειψαν το σπίτι τους, τη λεμονιά τους, τις τριανταφυλλίες στην είσοδο της αυλής τους, την εγκατέλειψαν έτσι όπως ήταν, με τα πρόχειρα ρούχα του καλοκαιριού κι ένα μωρό στην αγκαλιά, τη Σκευή. Τη Σκευή μας, η οποία θα ήταν ο 'οδηγός' μας.

Στρωθήκαμε να φτιάξουμε το πρόγραμμα της μεγάλης ημέρας του ταξιδιού από τη Λεμεσό μέχρι τη Δερύνεια, τις βρετανικές βάσεις και λίγα μέτρα μετά, ξεκινάει το ψευδοκράτος της Βόρειας Κύπρου, της κατεχόμενης Κύπρου. Ο στόχος μας το Βαρώσι. (Το Βαρώσι ή τα Βαρώσια προέρχεται από την τουρκική λέξη *varos*, 'προάστιο', που οι ρίζες πρέπει να είναι από τα σερβοκροατικά *varoš* και ουγγρικά *vár* που σημαίνει πόλη, δήμος, προάστιο.)

Από το 2020 ακούγαμε ότι οι εισβολείς μας κάνανε την 'χάρη' και ανοίξανε ένα μέρος της πόλης, το Βαρώσι, που εδώ και 49 χρόνια μετατράπηκε σε 'πόλη-φάντασμα'. Μόνο πόνος και οργή μας προκαλούν τα 'πονεμένα' λόγια της

Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ΝΑΤΟ, και ακόμα χειρότερα και αυτών των περισσότερων μέσω μαζικής 'ενημέρωσης' - 'Ουκρανία-Ρωσία, μας λένε, πρώτη εισβολή, πρώτος πόλεμος μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο! Κατεχόμενα! Πρόσφυγες!' Η μνήμη τους πάει περίπατο ή νομίζουν ότι οι δύο κοινότητες της Κύπρου, οι Ελληνοκύπριοι και οι Τουρκοκύπριοι πρόσφυγες στην ίδια την πατρίδα τους έχουν ξεχάσει το ξενοκίνητο πραξικόπημα της ΕΟΚΑ Β', (των Ελληνόφων πατριωτών που θα φέρανε την Ένωση με την Ελλάδα), τη βάρβαρη πρώτη εισβολή και ακόμα πιο βάρβαρη δεύτερη εισβολή εκείνων των μαύρων μηνών, του Ιουλίου και Αυγούστου του 1974, τους αγνοούμενους, τους πεσόντες! Ένα μαύρο καλοκαίρι που μοιράσανε την Κύπρο στα δύο με μια κατεχόμενη Κύπρο στο Βορρά και μια ελεύθερη Κύπρο στο Νότο να τους χωρίζει μια 'πράσινη γραμμή' της ντροπής και της βαρβαρότητας σε 'μεις από δω, κι εσείς από κει'. Ένα μαύρο καλοκαίρι που στον Βορρά δεν αντέχουν τους χιλιάδες εποίκους Τούρκους που κουβάλησε ο Αττίλας από την Τουρκία. Μπορεί κάποιοι πολιτικοί της Ευρώπης να πιστεύουν ότι η Κύπρος, οι χιλιάδες πρόσφυγες,

τα παιδιά και εγγόνια τους έχουν χάσει κάθε ελπίδα της επιστροφής. Όχι, δεν έχουν χάσει καμιά ελπίδα, δεν έχουν ξεχάσει, δεν ξεχνάνε και δεν θα ξεχάσουν τη 'γη που περπατήσανε, τη γη που τους ανάστησε'!

Κι έτσι το 2020 αποφάσισε η Τουρκία και ο ψευδοπρωθυπουργός της κατεχόμενης Κύπρου να ανοίξουν ένα μέρος του Βαρώσιου, το διαμάντι κάποτε της Αμμοχώστου με τις χρυσές παραλίες, τα πολυτελέστατα ξενοδοχεία, το Βαρώσι του μεγάλου τουρισμού της Κύπρου, το αγαπημένο Βαρώσι των ξένων και ντόπιων ηθοποιών, ανθρώπων των γραμμάτων, μουσικών... Ναι, το Βαρώσι που 49 χρόνια έγινε η πόλη φάντασμα, σιωπηλή και πονεμένη με τα έρημα ξενοδοχεία, τους έρημους κινηματογράφους, τις σάπιες κούνιες των παιδιών στις αυλές, το Βαρώσι που μόνο η βλάστηση της φύσης, τα πουλιά που πάντα επιστρέφουν στις φωλιές τους, τα δέντρα, τα περήφανα κυπαρίσσια, τα αγριολούλουδα στις αυλές είναι ακόμα ζωντανά. Τα σπίτια και ξενοδοχεία ετοιμόρροπα, πόρτες σαπισμένες με σκουριασμένες κλειδωνιές, παράθυρα με σπασμένα τζάμια. Και η σιωπή του πόνου.

Φτάσαμε μπροστά στο φραγμό του Βαρώσιου και καταλάβαμε ότι η είσοδος τελικά δεν είναι ελεύθερη, θα έχουμε οδηγό και θα πληρώσουμε την 'ξενάγησή'. Κι από εδώ και πέρα ξεκίνησαν οι αναμνήσεις, οι χαρούμενες αναμνήσεις το πώς κάποτε έζησε αυτό το ζευγάρι στο Βαρώσι.

Δεν άντεξαν την 'ξενάγηση' του Τούρκου στην πόλη τους. Ο Ανδρέας και η Χρυσούλα ξεκίνησαν αυθόρμητα να ξεναγούν τον 'ξεναγό'. Να, εδώ ήταν το καφέ-μπαρ που πηγαίναμε πριν να πάμε στον κινηματογράφο απέναντι. Εκεί, πουλούσανε ζεστά φιστίκια...Και το καφέ-μπαρ και ο

κινηματογράφος ερειπωμένα. Να, εδώ ήταν το ξενοδοχείο 'Εντελβάνις', να και το κτήριο του Λυκείου Ελληνίδων! Σ' αυτό το σπίτι ζούσε ο τάδε, σε εκείνο ο τάδε και πιο πέρα οι φίλοι μας... Ο οδηγός-ξεναγός έμεινε με το στόμα ανοιχτό, δεν γνώριζε το κάποτε Βαρώσι! Σε ένα καθορισμένο σποτ

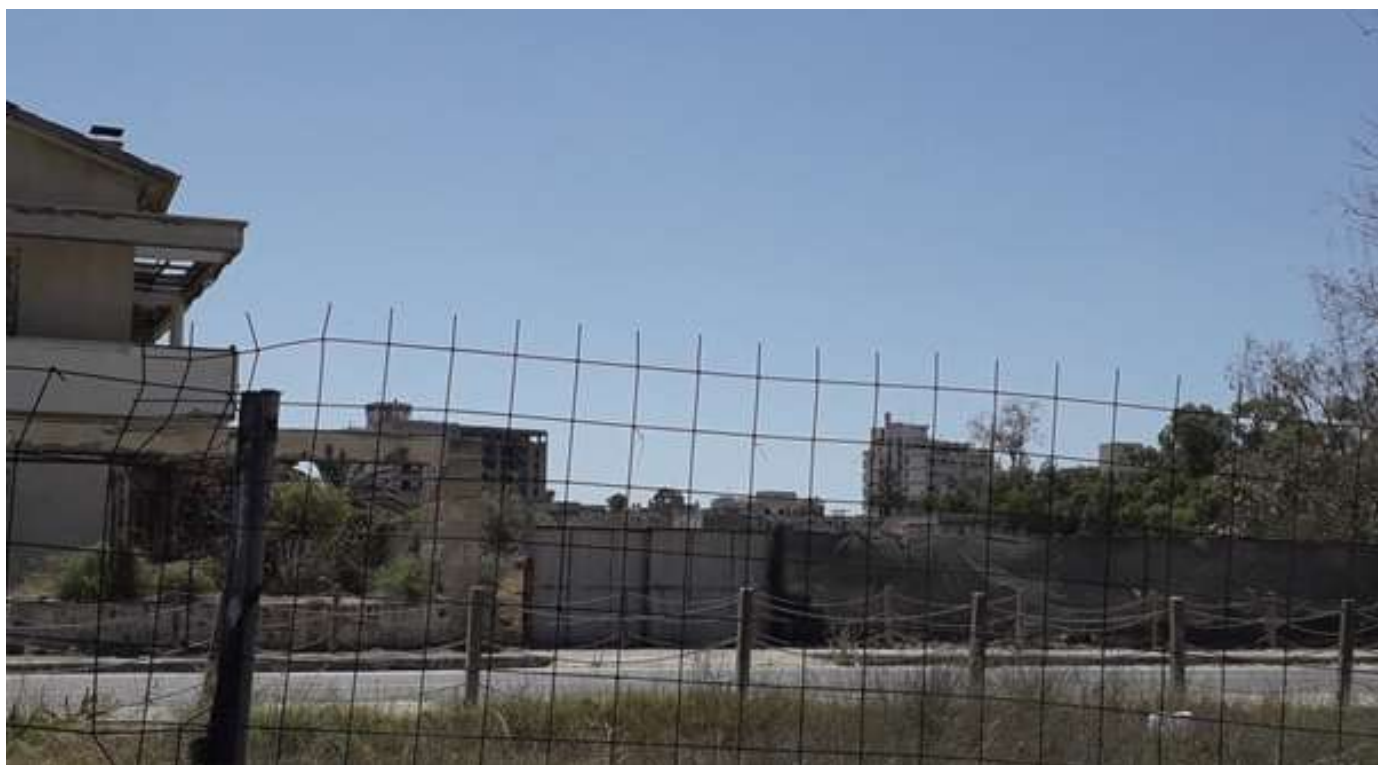
‘Ανοιξε’ ένα κομμάτι του Βαρωσίου για τουρίστες...

μας πρότεινε να κατεβούμε να δούμε την χρυσή παραλία. Δεν κατεβήκαμε. Ο πόνος φούσκωνε στα στήθη. Και η οργή. Και οι αναμνήσεις. Λίγο πιο πέρα μια εκκλησία με σιωπηλό το καμπαναριό εδώ και σαράντα εννιά χρόνια. Σταματάμε μπροστά σε μια αυλή με σπασμένη ταμπέλα στα

ελληνικά του κάποτε ιδιοκτήτη της και μέσα το σπίτι μετατράπηκε σε τζαμί για τους πιστούς μουσουλμάνους. Δεν κατέβηκε κανείς. Το βλέμμα τους στην εκκλησία... Επιστρέφουμε κι εμείς τώρα σιωπηλοί, πονεμένοι, οργισμένοι, θλιμμένοι, τσακισμένοι ψυχικά από μία περιορισμένη ‘ξενάγηση’ στο κάποτε

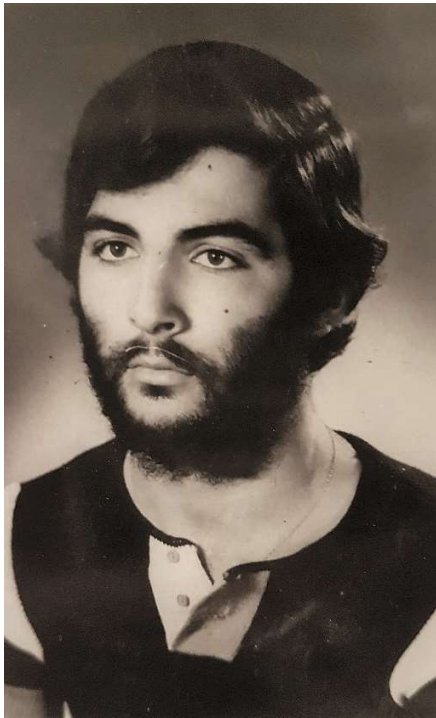
διαμάντι της Κύπρου που σιωπηλά προσμένει να επιστρέψουν τα παιδιά του, να ξαναζωντανέψει με παιδικές φωνές, με γάμους, να ξαναχτυπήσουν χαρμόσυνα οι καμπάνες... Γλυκά το χώμα σου φιλώ, το προσκυνώ και κλαίω.

Δεν σε ξεχνώ, δεν σε πουλάω, την αμμουδιά σου τη χρυσή, οι εισβολείς πατήσαν...’

ΕΤΣΙ ΠΡΟΔΟΘΗΚΕ ΤΟ ΒΑΡΩΣΙ. ΕΤΣΙ ΞΕΦΥΓΑ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΣΤΟ ΒΑΡΩΣΙ. Η ΠΡΟΔΟΣΙΑ, Η ΑΝΕΠΑΡΚΕΙΑ ΚΑΙ Η ΑΝΙΚΑΝΟΤΗΤΑ

(fb του Photios Kouzoupis)

Ένας προδομένος στρατιώτης στο φυλάκιο του Φτωχοκομείου στο Βαρώσι μαζί με άλλους έξι στρατιώτες μέχρι που περικινηλώθηκαν από τα τουρκικά τανικς, διηγείται...

Το Βαρώσι στις 15 Αυγούστου 1974, η ώρα 5.30-6.00μμ, πριν σχεδόν 49 χρόνια (σχεδόν μισό αιώνα), παραδόθηκε αμαχητί στον τούρκικο κατοχικό στρατό λόγω της Προδοσίας, της Ανεπάρκειας και της Ανικανότητας της στρατιωτικής ηγεσίας της Εθνοφρουράς και των στελεχών και μελών της ΕΟΚΑ Β' που προξικιοπηματικά αυτοβαφτίστηκαν 'Στρατιωτική και Πολιτική Καθοδήγηση και Ηγεσία του Βαρωσίου'.

Πριν σχεδόν 49 χρόνια το βράδυ της 15ης Αυγούστου 1974 (περίπου η ώρα 10.30 μ.μ.) καταλήξαμε και φιλοξενηθήκαμε εγώ μαζί με τρεις άλλους στρατιώτες σε ένα σπίτι. Αυτό το σπίτι ανήκε στον κύριο Λούκα που ήταν επαγγελματίας οδηγός φορτηγού, και το σπίτι του ευρισκόταν στα κρ άσπεδα του βορείου Φρέναρου από την μεριά των βρετανικών βάσεων. (Έμαθα ότι ο κύριος Λούκας που μας φιλοξένησε πέθανε από καρδιακό επεισόδιο πριν ορισμένα χρόνια. Καλό σου ταξίδι αγαπητέ

Λούκα!). Καταλήξαμε στο σπίτι του κυρίου Λούκα μετά από την πορεία μας περπατητοί και τρέχοντας, και μετά την άτακτη οπισθοχώρησή μας από το φυλάκιο του Φτωχοκομείου κάτω από τα τείχη της Αμμοχώστου στην περιοχή της Νέας Σμύρνης η ώρα 5.30- 6.00 μ.μ. όταν ήρθαν και εμφανίστηκαν τα τουρκικά τανικς και μας έβαλαν από παντού.

Οι στρατιώτες που ήταν μαζί μου ήταν ο έφεδρος στρατιώτης Βαγγέλης Ευαγγέλου (Ευάγγελος Ευαγγέλου του Χριστάκη του μπακάλη της γειτονιάς μου στην οδό Αιγίνης κοντά στις Πολυκατοικίες (σήμερα μένει στην Αγία Νάπα) και δύο στρατιώτες από το Τύμπου - δεν θυμάμαι τα ονόματα τους- που υπηρετούσαν την θητεία τους στο φυλάκιο του Φτωχοκομείου διότι φορούσαν ρούχα αστυνομικού, έτσι για κάλυψη ότι το φυλάκιο ήταν αστυνομικός σταθμός. Οι άλλοι τρεις στρατιώτες που ήταν μαζί μας στο Φτωχοκομείο ήταν: ο επιλοχίας Κωνσταντίνος Παπαμιχαήλ του 1ου Λόχου με το παρατσούκλι Βάσανο από το Λιοπέτρι (πέθανε το 2021 από καρκίνο), ο δεκανέας Κυριάκος Τσίβικος από το Αυγόρου και ο στρατιώτης με ειδικότητα σαλπιστής Λοΐζος Καπετάνιος από το Φρέναρος.

Μαζί τους διαχωριστήκαμε όταν σταυρώναμε τον τότε νέο δρόμο Αμμοχώστου - Λευκωσίας εκεί πίσω από το δημοτικό σχολείο/γυμνάσιο της Νέας Σμύρνης και παρά την αψίδα που έφερε την επιγραφή ΚΑΛΩΣ ΗΛΘΑΤΕ στην Αμμόχωστο. Εδώ συναντήσαμε ξανά τα τανικς που έρχονταν από Λευκωσία και ευρίσκονταν στον νέον δρόμο Λευκωσίας -Αμμοχώστου και μας έβαλαν με τα πολυβόλα τους.

Ενώ βλέπαμε από τις 14 Αυγούστου κάποια μαύρα στίγματα στη θάλασσα και ρωτούσαμε την διοίκησή μας αν είναι πλοία και ποιου είναι, η απάντηση δόθηκε στις 15 Αυγούστου ότι είναι ελληνικά πλοία και θα κανονιοβολούσαν τους Τουρκοκύπριους που ευρίσκονται εντός των τειχών. Ζήτησαν από τον επιλοχία να μαζευτούν τα όπλα και πυρομαχικά και να παραμείνουν στο φυλάκιο ονομαστικά μια ομάδα για να τα φορτώσει σε φορτηγό αυτοκίνητο που θα ερχόταν αργότερα. Οι άλλοι στρατιώτες θα αναδιπλώνονταν και θα αποχωρούσαν από το φυλάκιο. Τα άτομα που θα έμεναν ήταν ο επιλοχίας Κωνσταντίνος Παπαμιχαήλ, ο υποδεκανέας Κυριάκος Τσίβικος, ο στρατιώτης Φώτιος Κουζούτης, ο στρατιώτης Λοΐζος Καπετάνιος και οι δύο στρατιώτες που υπηρετούσαν στο φυλάκιο και φορούσαν ρούχα αστυνομίας. Μαζί μας έμεινε κι ο στρατιώτης Βαγγέλης Ευαγγέλου που γνωρίζομασταν διότι ζούσε στην γειτονιά μου. Μας ξένισε που βλέπαμε κόσμο από την κατεύθυνση της Καρπασίας από το πρωί στις 15 του Αυγούστου να είναι φορτωμένοι σε αυτοκίνητα, τρακτέρ και καρότσες με κατεύθυνση προς Νότο. Από τις 2.00 μ.μ. ξεκίνησε η αποχώρηση των στρατιωτών από το φυλάκιο και μετά είδαμε ένα «τουλούμι» νερό να ύφουτε από την περιοχή του Τρικώμου - Μπουγαζιού και υπολογίσαμε ότι κάτι συμβαίνει στην ναυτική βάση. Αυτό που μας ξένισε περισσότερο ήταν όταν είδαμε και φορτηγά με ναύτες να κατευθύνονται προς Νότο με λίγη χρονική διαφορά από τι στιγμή που είδαμε το «τουλούμι».

Ενώ μαζέψαμε τα όπλα και πυρομαχικά στην αυλή του Φτωχοκομείου προς την πλευρά της Νέας Σμύρνης και περιμέναμε να έρθει το φορτηγό όταν γύρω στις 5.30 μ.μ. κούσαμε ένα θόρυβο. Νομίσαμε ότι οι Τουρκοκύπριοι έκαναν μπετόν αρμέ για να ενισχύσουν τις θέσεις τους πάνω στο κάστρο. Όταν πήγα στη θυρίδα του πολυβολείου που έβλεπε νότια προς το κάστρο αντιλήφθηκα ότι ο θόρυβος ήταν από τανκς που έρχονταν με πορεία από νότια προς βόρεια στον δρόμο Τουριστών τότε (σήμερα Hisar Yole sk) δίπλα από την τάφρο του κάστρου. Τα τανκς ήταν με ανοικτό τον πύργο και επανδρωμένο με πολυβολητή και με την κόκκινη τουρκική σημαία να κυματίζει στο προπορευόμενο. Του έβαλα με το Browning το 30αρι αλλά άκουες τις σφαίρες να ξεσφενδονίζονται από πάνω του. Φώναξα τους άλλους και βρεθήκαμε εκεί που είχαμε μαζέψει τα πυρομαχικά και όπλα. Έπρεπε να εγκαταλείψουμε το φυλάκιο διότι ήδη το πρώτο τανκ έβαλε στο φυλάκιο μια ομοβροντία και οι αμμοσκούφες στο παράθυρο έπεσαν σαν άδεια σακιά. Μια γρήγορη ανταλλαγή απόψεων, ανέφερα ότι γνωρίζω την περιοχή και μπορώ να τους οδηγήσω για να πάμε προς το στρατόπεδο του 201ΤΠ που

έφερε το όνομα 'Τρηγόρη Αυξεντίου' στο δυόμιση μίλι και να μπούμε στις δίκες μας περιοχές μέσα από τις βάσεις. Ο λόγος που πρότεινα να πηγαίναμε προς εκεί ήταν διπλός προσωπικά για εμένα. Γνωρίζαμε από τις στρατιωτικές μας ασκήσεις ότι η πρώτη γραμμή αναδίπλωσης ήταν στη γραμμή στο ύψος της οδού Δημητράκη Χριστοδούλου και Ιππόλυτος (αρχή της Πλατείας Νίκης και οδού Ερμού) που έφτανε μέχρι το δημοτικό σχολείο του Αγίου Ιωάννη και η δεύτερη γραμμή αναδίπλωσης ήταν τα υψώματα της Δερύνειας. Για αυτό τον λόγο θα ήταν πολύ επικίνδυνη η προσέγγιση μας από την περιοχή που ελεγχόταν από τους Τούρκους διότι μπορεί να μας πυροβολούσαν οι δικοί μας και ο δεύτερος λόγος για μένα (που δεν τους τον είπα) ήταν ότι μέσα στις βάσεις δεν θα είχα τον πονοκέφαλο από τους ΕΟΚΑΒητατζήδες που ακόμα διοικούσαν και ήταν απρόβλεπτοι. (Στην οδό Λάρνακας ήμουν προσωπικά μάρτυρας όταν συνέλαβαν έναν Τουρκοκύπριο δικηγόρο και ένα 'παλληναρι' της ΕΟΚΑ Β' (τότε ήταν ταξίτζης και ο αδελφός του ήταν της ηλικίας μου και συμμαθητής στο Γυμνάσιο) που περνούσε από εκεί, ήθελε να τον αφήσουμε εκεί και να τον πάρει όταν θα επέστρεφε από τον

Άγιο Λουκά 'για να τον κανονίσει'. Η επιμονή μου και η απόφαση του εφέδρου Παραλιμνίτη ανθυπολοχαγού Μάχρου Ζουβάνη τον έσωσε διότι τον έστειλε σαν αιχμάλωτο στο στρατόπεδο του Καρβούλου. Αφού συμφωνήσαμε πριν αρχίσουμε την έξοδο μας από το φυλάκιο τύλιξα τρεις χειροβομβίδες με ταινία σφαιρών του Browning και Βικερ εκεί στον σωρό των όπλων και πυρομαχικών για να τα ναρκοθετήσω. Μπήκαμε κατά φάλαγγα με τα ατομικά μας όπλα με εμένα στην κεφαλή της φάλαγγας. Η όλη διαδικασία μέχρι να πάρουμε την απόφαση ήταν σε λεπτά. Αφού ρίξαμε κάποιες καπνογόνες χειροβομβίδες κάναμε την έξοδο μας.

Η έξοδος και πορεία διαφυγής μας από το Φτωχοκομείο ήταν μέσα από ορύγματα που δημιουργήθηκαν μέσα στην ανακωχή και μας οδηγούσαν μέχρι και την αυλή στο σπίτι του γαλακτοκομείου Πατσάλη. Αμέσως διασταυρώσαμε το δρόμο Σαλαμίνος και μέσα από τους πορτοκαλεώνες προς το δημοτικό/γυμνάσιο Νέας Σμύρνης. Εδώ στο γυμνάσιο πήραμε μια ανάσα κρυμμένοι στους διάδρομους που μας κάλυπταν από τον δρόμο και αποφασίσαμε ότι επειδή είναι σταυροδρόμι με τον νέο δρόμο Βαρωσίου - Λευκωσίας

μπορεί να υπάρχουν στρατιώτες που να κατευθύνουν τα τανκς. Γι' αυτό θα έβγαινα πρώτος με το προσωπικό μου όπλο που ήταν ένα μαρτίνι (του Β' Παγκοσμίου Πολέμου) και με μια χειροβομβίδα για να ελέγξω τη διασταύρωση. Σε περίπτωση που ήταν μόνο ένας στρατιώτης θα πυροβολούσα με το μαρτίνι, εάν ήταν περισσότεροι θα χρησιμοποιούσα την χειροβομβίδα. Όταν βγήκα από το σχολείο και δεν είδα τίποτε, προχώρησα προς το νέο δρόμο που ήταν κάπως ανυψωμένος από την μεριά που ερχόμασταν. Τότε έγνεψα στους άλλους να με ακολουθήσουν. Όταν έφθασα στον κύριο δρόμο και ευρισκόμουν πριν το μέσο άκουσα τον θόρυβο των τανκς από τη βόρεια πλευρά. Είδα τα τανκς στην ελαφρύ στροφή του δρόμου να έρχονται πάνω στον κύριο νέο δρόμο από Λευκωσία προς Βαρώσι και οι ερπύστριες τους να αγγίζουν το «παγκέτο». Οι πύργοι ήταν ανοικτοί και επανδρωμένοι με στρατιώτες και τα τανκς είχαν και αναρτημένη την τουρκική σημαία. Πλέον ήταν αργά για επιστροφή πίσω προς το σχολείο και ήταν να γίνει μια προσπάθεια διαφυγής από τα τανκς με τη διασταύρωση του δρόμου Λευκωσίας και ξανά στους πορτοκαλεώνες και τα χωράφια προς την εκκλησία του Αγίου Λουκά. Το προπορευόμενο τανκ μας έβαλε ενώ εμείς διασταυρώναμε το δρόμο και κατευθυνόμασταν στον πορτοκαλεώνα. Ακούσαμε τις σφαίρες να σφυρίζουν από πάνω και δίπλα μας διότι μας έβαλαν από τον πύργο και τα πλευρά του τανκς. Λόγω και της κοντινής απόστασης η κλίση δεν βοηθούσε τον πολυβολητή και γι' αυτό δεν είχαμε απώλειες ή τραυματισμούς. Μόλις πέρασα το δρόμο έδωσα μέσα σε ένα μικρό ραουνταπαουτ (κυκλικό κόμβο) που είχε μικρά βουναλάκια από χώμα. Μαζί μου έπεσαν εδώ κάτω και οι δυο στρατιώτες από την Τύμπου με τα ρούχα αστυνομίας και ο Βαγγέλης. Μας δόθηκε ευκαιρία να κάνουμε ένα σάλτο μέσα στον πορτοκαλεώνα σε μια ανακοπή των μυδραλοβολισμών. Το ότι εδώ η ομάδα χωρίστηκε και γίναμε τέσσερεις διαφορετικοί κινούμενοι στόχοι μας δόθηκε η ευκαιρία να αποδράσουμε. Οι άλλοι τρεις στρατιώτες, ο κάθε ένας είχε την δική του πορεία διαφυγής διότι όταν μας έβαλαν με τα πολυβόλα

των τανκς είχαν ήδη περάσει οι τέσσερεις τον δρόμο και οι άλλοι τρεις ευρισκόνταν στην διαδικασία να διασταυρώσουν τον δρόμο. Ο Λοῖζος Καπετάνιος αφού και αυτός πέρασε τον δρόμο ανέβηκε σε ταράτσα μιας ατέλειωτης οικοδομής με ξύλινη σκάλα και το βράδυ αφού κατέβηκε τρέχοντας και περπατητός, έφτασε στο Φρέναρος. Ο Κωνσταντίνος Παπαμιχαήλ κρύφτηκε σε αγιάθια δίπλα στο δρόμο όταν τον είχε περάσει. Όταν νύχτωσε γδύθηκε για να αποφύγει τα αγιάθια και μόνο με το εσώρουχο τρεχάτος έφθασε στη Δερύνεια. Ο τρίτος, ο Κυριάκος Τσιβίκος κρύφτηκε κάτω στον υπόνομο για τα νερά του δρόμου και το βράδυ πορεύτηκε προς το 201ΤΠ και όταν αντιλήφθηκε ότι υπάρχουν Τούρκοι εκεί, κατευθύνθηκε στις βρετανικές βάσεις και από εκεί στο Αυγόρου, το χωριό του. (Και οι τρεις αυτοί συστρατιώτες που δεν ξέραμε τι απόγιναν, τελικά κατάφεραν να φτάσουν όλοι στις ελεύθερες περιοχές. Ο Κωνσταντίνος Παπαμιχαήλ πέθανε το 2021). Έτσι για χάρη της ιστορίας η κατά φάλαγγα σειρά μας όταν βγήκαμε από το σχολείο στη Νέα Σύμωρη ήταν: Φώτιος Κουζούπης, Βαγγέλης Ευαγγέλου, οι δύο από την Τύμπου, Λοῖζος Καπετάνιος, Κωνσταντίνος Παπαμιχαήλ και Κυριάκος Τσιβίκος. Οι τέσσερεις που περάσαμε στον πορτοκαλεώνα προχωρήσαμε προς την κατεύθυνση της εκκλησίας του Αγίου Λουκά. Μετά από τους πορτοκαλεώνες μπήκαμε σε μποστάνια όπου ήταν φυτεμένα ρεντικά. Εδώ περισυλλέξαμε ακόμα έναν στρατιώτη του 201ΤΠ που υπηρετούσε τη θητεία του και ονομαζόταν Σιακός (αν θυμάμαι καλά το όνομά του) από το Τρίκωμο (μετά θα τον χάσουμε μέσα στο περβόλι του Κουζάρη, κοντά στον ΑΕΤΟ) ο οποίος κινούνταν με έρπει στο έδαφος. Στο μεταξύ ακούσαμε σφαίρες να σφυρίζουν στον αέρα, βολές από τα τανκς που δημιουργούσαν μαζί με όλο τον θόρυβο από την κίνηση των τανκς και άλλων οχημάτων ένα ηχητικό πανδαιμόνιο. Ένα πανδαιμόνιο που μόνο φόβο προκαλεί ιδιαίτερα όταν μέσα σε αυτή την κατάσταση τρέχεις για να γλυτώσεις την ζωή σου. Όταν φθάσαμε στον περίβολο της εκκλησίας και έβλεπα προς βορρά μπορούσα να δω το δημοτικό

σχολείο του Αγίου Λουκά. Από την εκκλησία του Αγίου Λουκά βλέπαμε τα τουρκικά τανκς και οχήματα μεταφορές προσωπικού που ήταν μέσα στο δημοτικό σχολείο του Αγίου Λουκά και μάλιστα να είναι σε κίνηση με τις μηχανές τους αναμμένες. Τότε υποχρεωτικά πορευθήκαμε μέσα από τον δρόμο που διασχίζει τον Άγιο Λουκά (που ήταν και η διαδρομή του αστικού λεωφορείου για το 4μίλι (εκεί δούλεψα σαν εισπράκτορας τα καλοκαίρια που ήμουν μαθητής) προς το περβόλι του Κουζάρη. Εδώ συνεχίσαμε να ακούμε τους πυροβολισμούς που δεν ήταν στοχευμένοι για εμάς και ο Σιακός ήθελε και εξέφρασε την άποψη να παραδοθούμε όταν μέσα στο περιβόλι κάναμε μια ολιγόλεπτη στάση. Τότε του απάντησα σε πολύ έντονο και προστακτικό ύφος αφού γύρισα και το όπλο μου προς την μεριά του ότι κανένας δεν παραδίδεται και είμαι σίγουρος ότι θα βγούμε έξω από τον κλοιό του τουρκικού στρατού. Αν θέλει μπορεί να διαχωριστεί από εμάς και να παραδοθεί. Αφού διασχίσαμε το περβόλι βγήκαμε και διασταυρώσαμε τον κύριο δρόμο της οδού Λάρνακας και ήμασταν στην πλευρά του δρόμου εκεί κοντά στο εργοστάσιο του ΑΕΤΟΥ στην περιοχή του ΛΑΞΗ. Σε γρήγορο τροχάδην αφού είμαστε πια στον κύριο δρόμο, τρέχοντας προς στις μπροστινές αυλές του ΑΕΤΟΥ και του πρατηρίου βενζίνης και άλλων εργοστασίων, σχεδόν απέναντι από το σπίτι του μουσικού Ζυμπουλάκη ξανά μπήκαμε στους πορτοκαλεώνες για να πάμε προς το στρατόπεδο του 201ΤΠ. Όταν καλυφθήκαμε στον πορτοκαλεώνα, σταματήσαμε για μια ανάσα μετά το τροχάδην που είχαμε από το περβόλι του Κουζάρη. Εδώ, μόλις τώρα, αντιληφθήκαμε ότι χάσαμε τον Σιακό μεταξύ του περβολιού του Κουζάρη και τον πορτοκαλεώνα απέναντι από το σπίτι του Ζυμπουλάκη. (Τελικά και αυτός ο στρατιώτης κατόρθωσε να ξεφύγει την σύλληψη και τον βρήκαμε αργότερα στο τάγμα όταν επιστρέψαμε στο 201ΤΠ, το οποίο ήταν στο Αλέθριο της Λάρνακας. Προχωρήσαμε προς το στρατόπεδο μέσα στους πορτοκαλεώνες αφού ήμασταν και στην περιοχή του ΣΦΑΓΕΙΟΥ και όταν φτάσαμε εκεί,

έξω από το 201ΤΠ στη νότια πλευρά του δρόμου βρήκαμε τον τουρκικό στρατό να είναι σταθμευμένος και με σβηστές τις μηχανές τους. Ήταν σταθμευμένα τα τανκς, τα μεταγωγικά προσωπικού, νεροφόρα έξω και εντός του στρατοπέδου. Όταν φτάσαμε στην άκρια του περβολιού ακούσαμε ομιλίες αλλά δεν τις ξεχωρίσαμε. Βλέπαμε ότι ήταν νεροφόρα και αφού μείναμε ήσυχοι αναμέναμε να δούμε ποιοι ήταν διότι είχε ήδη σουρουπώσει και δεν διακρίναμε καθαρά. Σε λίγο ακούσαμε ομιλία, η οποία δεν ήταν στα ελληνικά αλλά στα τούρκικα.

Τότε αμέσως κάναμε κυκλική επαναστροφή για να απομακρυνθούμε από το στρατόπεδο και να εισέλθουμε στο έδαφος των αγγλικών βάσεων στο 4ο μίλι. Εκεί στα περβόλια των περιοχών των Σκασμάτων και Καμίνι των Σκασμάτων ή και Κότσιγες του Στροβιλίου βρήκαμε ακόμα μια οικογένεια που έμειναν στο σπίτι τους και φιλοξενούσαν άλλους Βαρωσιώτες για να αποφύγουν και οι ίδιοι τους βομβαρδισμούς. Το περιβόλι με το σπίτι είχε και μια τεράστια δεξαμενή στην οποία έριξα μέσα δύο χειροβομβίδες χωρίς να εκραγούν διότι είχαν ανοίξει στο σακίδιο που είχα στη μέση μου. Αφού τους ενημερώσαμε για την υπάρχουσα κατάσταση, δηλαδή την κατάληψη της Αμμοχώστου από τα τουρκικά τανκς και ότι ο τουρκικός στρατός είναι στρατοπεδευμένος μέσα και έξω του 201ΤΠ, τότε πήραν τα αυτοκίνητά τους και αναχώρησαν μέσω του χωματόδρομου προς Φρέναρος και εμείς συνεχίσαμε με τα πόδια να κατευθυνόμαστε προς την περιοχή του Φρέναρου παράλληλα με το έδαφος των αγγλικών βάσεων.

Όταν φθάσαμε στο Φρέναρος από τη βόρεια πλευρά, σε ένα από τα πρώτα σπίτια στα κράσπεδα του χωριού, κτυπήσαμε την πόρτα. Σε λίγο μας άνοιξε την πόρτα ένας κύριος. Αφού βεβαιωθήκαμε ότι είμαστε στο Φρέναρος, του είπαμε ότι ερχόμασταν από το Βαρώσι που καταλήφθηκε από τα τουρκικά τανκς. Μας έδωσαν καρπούζι, χαλούμι και ψωμί να φάμε και να πιούμε νερό. Του είπαμε ποιοι είμαστε και ότι δεν θα πάμε πίσω στην Εθνοφρουρά διότι όλα είναι προδομένα. Ο κύριος Λούκας ετύγχανε να είναι επαγγελματίας οδηγός φορτηγού και να γνωρίζει τον

πατερά μου, που για μένα μου δήλωνε το τι άνθρωπος ήταν και ότι μπορώ να τον εμπιστευτώ. Μου είπε ότι είχε δει και γνωρίζει που είναι ο πατέρας μου. Αφού κοιμηθήκαμε στο πάτωμα της κουζίνας τους, τα χαράματα, μόλις χάραξε το φως, ο κ. Λούκας μας ξύπνησε και μας μετέφερε στο περβόλι του εκτός του χωριού. Ο λόγος που μας μετακίνησε ήταν για να μην μας δουν οι ΕΟΚΑΒητατζήδες που έκαναν περιπολίες μέσα στο χωριό. Μου είπε ότι θα πήγαινε να βρει τον πατέρα μου και για να τον πιστέψει ο πατέρας μου ότι εγώ τον έστειλα, του έδωσα ένα μαντήλι, φουλάρι, που φορούσα αλλά είχε και αίμα πάνω του. (Σημείωση: οι δικοί μου γνώριζαν αυτό το φουλάρι που το είχα πάρει από ένα τούρκικο σπίτι και το έχω ακόμα. Το φουλάρι τους το είχα δείξει μεταξύ της πρώτης και δεύτερης φάσης της εισβολής, στην εκχειρία, και θα ήταν η απόδειξη ότι όποιος κρατεί αυτό το φουλάρι ήταν έμπιστος μου. Τότε είχα επισκεφτεί το σπίτι με άδεια που μου έδωσε ο ανθυπολοχαγός Γρηγοριάδης όταν ήμασταν στον δρόμο Λάρνακας σε φυλάκιο που ήταν ένα οδοντιατρείο στο ραουνταπαουτ (κυκλικός κόμβος) και μετά την υπόθεση με τον τουρκοκύπριο δικηγόρο). Αυτό βοήθησε τους γονείς μου να ακολουθήσουν τον κ. Λούκα που τους έφερε στο περιβόλι του για να με δουν. Το μικρό ραδιοφωνάκι που κρατούσα (και αυτό το είχα πάρει από τουρκικό σπίτι όπως και ένα αναπτήρα RONSON για το κάπνισμά μου) όλο το πρωί στις 16 Αυγούστου αναμετάδιδε ανακοίνωση από το ΡΙΚ για να παρουσιαστούν οι αστυνομικοί, οι πυροσβέστες και οι άντρες της Πολιτικής Άμυνας στην Τεχνική Σχολή που είναι κοντά στο σπίτι μου. Έτσι στις 16 του Αυγούστου οι γονείς μου ταξίδευσαν γύρω στις 9.00 π.μ. με αυτοκίνητο από το Φρέναρος μέχρι το σπίτι μας στη Νάξου 17Α (κοντά στο Γ' Γυμνάσιο) στον Άγιο Μένωνα για να μου φέρουν πολιτικά ρούχα για να μπορέσουμε μαζί με τους άλλους τρεις συστρατιώτες μου να διακινηθούμε διότι δεν θα επιστρέφαμε στον στρατό. Τι στιγμή εκείνη το αίσθημα της εμπιστοσύνης και ασφάλειας μας για επιστροφή στις τάξεις της Εθνοφρουράς και της ηγεσίας της που μας πρόδωσε και ήταν χουντοεοκαβήτικη κρατούμενη, είχε

φτάσει πιο κάτω από το ναδίρ της. Οι γονείς μου (Μενέλαος και Αναστασία Κουζούπη) αφού πήραν και τους γείτονες μας Χάμπη και Ελένη Κάλτα που μαζί είχαν φύγει από το Βαρώσι, οδήγησαν το αυτοκίνητο μας, ένα μαύρο Wolsey 16/60 με αρ. εγράφης BF603, στο σπίτι μας, 17Α οδός Νάξου στον Άγιο Μένωνα. Τους είχα ενημερώσει ότι ο τουρκικός στρατός είναι μέσα στο Βαρώσι από την προηγούμενη νύκτα, πιθανότατα από το 201ΤΠ μέχρι το λιμάνι στον δρόμο Λάρνακας, και ότι δεν θα επέστρεφα στον στρατό αλλά θα τραβούσα για την Πάφο και γι' αυτό χρειαζόμουν πολιτικά ρούχα. Να πάνε σπίτι αλλά εκεί στην Δερύνεια να εξετάσουν αν έχει μπλόκο η Εθνοφρουρά, το οποίο θα σημαίνει ότι ευρίσκονται στη δεύτερη γραμμή οπισθοχώρησης. Άρα, ο τουρκικός στρατός ευρίσκεται στο Βαρώσι, ενώ με βάση της ανακοίνωσης του ΡΙΚ σημαίνει ότι η Εθνοφρουρά ευρίσκεται στην πρώτη γραμμή οπισθοχώρησης εκεί στο Δημαρχείο, επομένως μπορούν να πάνε στο σπίτι μας. Όταν έφθασαν στην Δερύνεια δεν συνάντησαν κανένα μπλόκο της Εθνοφρουράς ή της ΕΟΚΑ Β' και δεν υπήρχε κανένας για να τους ενημερώσει ή να τους σταματήσει στην Δερύνεια. Το μόνο δεδομένο ήταν ότι το ΡΙΚ επαναλάμβανε συνέχεια την ανακοίνωσή του να παρουσιαστούν στην Τεχνική Σχολή οι αστυνομικοί, οι πυροσβέστες και οι κυβερνητικοί υπάλληλοι της Πολιτικής Άμυνας. Αφού έφθασαν στο σπίτι μας και μάζεψαν τα απαραίτητα ρούχα έφυγαν βιαστικά από το σπίτι μόλις άκουσαν τις ομοβροντίες των τανκς γύρω στις 10.30 π.μ. Η διαφυγή τους ήταν από τον χωματερό δρόμο της οδού Κρόνου και σταυρώνοντας την οδό Αγίου Μένωνα δίπλα από το νεκροταφείο και την εκκλησία του Αγίου Μένωνα και μέσα από τα περβόλια, εκεί που ο δρόμος καταλήγει στην αστυνομία της Δερύνειας. Έτσι απέφυγαν το μπλόκο του τουρκικού στρατού στην Κάτω Δερύνεια εκεί στις Πέρτζιενας. Έτσι εξασφάλισα πολιτικά ρούχα που θα μπορούσαμε να διακινηθούμε προς τις βρετανικές βάσεις της Δεκέλειας.

Η δική μας πορεία διαφυγής όπως και των άλλων τεσσάρων ήταν δύσκολη, ταλαίπωρη, κουραστική και επικίνδυνη

διότι τα τουρκικά τανκς ήταν ήδη στην πόλη και ακόμα τα ακολουθούσαν στρατιώτες του τουρκικού μηχανοκίνητου στρατού. Ήδη τα κύρια σημεία διασταύρωσης επιτηρούντο από τις κατοχικές δυνάμεις.

Μας έχει αφήσει ιδιαίτερες αναμνήσεις αυτή η πορεία των περίπου 11,500 μέτρων (11,5 χλμ.) της διαφυγής μας που είναι χαραγμένες βαθιά στην νεαρή μας μνήμη. Αναμνήσεις που ανεξίτηλα θα θυμόμαστε ιδιαίτερα ώσπου βλέπουμε βουβή να μας καρτερά η βασιλεύουσα πόλη του Ευαγόρα προδομένη από ελληνόφωνους, εθνοοχριστιανούς, ανεπαρκείς και ανίκανους στρατιωτικούς και εθνοκάπηλους πολιτικούς της εποχής. Η τότε 'ένδοξη ηγεσία της ΕΟΚΑ Β' που διοικούσαν τον στρατό και την πολιτεία, εγκατέλειψαν την Αμμόχωστο από νωρίς (γύρω στις 2.00 -3.00 μ.μ.) και την άφησαν έτσι ανοχύρωτη, και έτσι την παρέδωσαν αμαχητί στον προελαύνοντα Αττίλα. Αυτό το έγκλημα της προδοσίας με την εγκατάλειψη και αμαχητί παράδοση της θαλασσοφίλητης Αμμοχώστου στον Αττίλα εδώ και σχεδόν 49 χρόνια, δεν μπορεί να ξεχαστεί. Και οι ριψάσπιδες προδότες να παραμένουν ατιμώρητοι και να έχουν το θράσος να επιχειρούν να αλλοιώνουν και να ξαναγράψουν την ιστορία και να παρουσιάζονται ως οι μόνοι υπερασπιστές της Αμμοχώστου ή οι μόνοι που έμειναν στην Αμμόχωστο μέχρι που ήρθαν τα τουρκικά τανκς. Οι σημερινές νωπές αρθρογραφίες όπως και τηλεοπτικές και ραδιοφωνικές παρουσιάσεις τους, συνεντεύξεις τους, δηλώσεις τους, δεν αλλάζουν τα ιστορικά γεγονότα. Ο τύπος των ήλων της προδοσίας είναι βαθιά χαραγμένος στη μνήμη του Λαού.

Η παραμονή μας στο φυλάκιο του Φτωχοκομείου όπως μας είπαν ήταν με διαταγή (πολύ πιθανόν προφορική στις τότε συνθήκες πολέμου) που ονόμαζε ποιοι να παραμείνουμε για να φορτώσουμε τον οπλισμό σε φορτηγό που θα ερχόταν διότι θα βομβάρδιζαν τα "ελληνικά πλοία" από την θάλασσα την περίκλειστη από τα τείχη Αμμόχωστο. Τα δήθεν ελληνικά πλοία ήταν τα μαύρα σημεία που τα βλέπαμε με ικάλια από τις 14 Αυγούστου και με πιο έντονη κίνηση

τους το μεσημέρι στις 15 Αυγούστου και ερωτούσαμε να μας ενημερώσουν τι είναι. Αυτά μας είπε τότε ο χουντικός αξιωματικός ανθυπασιπιστής Βέττας που εκτελούσε καθήκοντα λοχαγού του 1ου λόχου του 201ΤΠ που τον άκουσα να το λέγει στο τηλέφωνο όταν ρωτούσαμε τι είναι τα μαύρα στίγματα στη θάλασσα.

Σήμερα αυτοί οι ριψάσπιδοι προδότες που εγκατέλειψαν την Αμμόχωστο γυροφέρνουν τα τηλεοπτικά και ραδιοφωνικά κανάλια και παραδίδουν μαθήματα ηρωισμού και πατριωτισμού και επιπλέον επιβραβεύτηκαν από τους κρατικούς θεσμούς. Στρατιωτικοί μόνιμοι όπως τον λοχαγό Στέλιο Κάτσιο που έλαβαν ενεργό μέρος στο φασιστικό πραξικόπημα και με ένσφαιρες εικονικές εκτελέσεις δημοκρατικών στρατιωτών και εγκατέλειψαν ατάκτως την Αμμόχωστο, που έστειλε αρκετό κόσμο που είτε δολοφονήθηκαν ή αιχμαλωτίστηκαν στα Περβόλια της Πέρτζιενας (βλέπε συνεντεύξεις 2 ατόμων που αιχμαλωτίστηκαν και τον αναφέρουν ονομάστηκα και που έδωσαν στην Σεβκιούλ Ουλουτάχι το 2022) όμως πήραν τις στρατιωτικές προαγωγές τους και τις παχουλές συντάξεις τους αντί να εκδιωχθούν από το στράτευμα για την προδοσία τους και να λογοδοτήσουν στην πολιτεία.

Άλλοι αρθρογραφούν και αναπαράγουν ετησίως το άρθρο τους που προάγουν τους εαυτούς τους σαν οι τελευταίοι αξιωματικοί πολεμιστές και στρατιώτες που υποχώρησαν "υπερασπιζόμενοι" την Αμμόχωστο διότι δεν είχαν βενζίνη να κάνουν κοκτέιλ μολότοφ να σταματήσουν τα τανκς αλλά όμως πριν φύγουν είχαν την πολυτέλεια με στρατιωτικές τιμές να υποστέλλουν την σημαία της Ελλάδας από στρατιωτικά κτίρια.

Άλλοι αφαίρεσαν την φαιοπράσινη και το καλασνίκωφ και φόρεσαν κοστούμια και γραβάτα και γυροφέρνουν ανάμεσα μας πολιτευμένοι με το σημερινό κυβερνών κόμμα από διάφορους κρατικούς και ευρωπαϊκούς θεσμούς. Επίσης να παρουσιάζονται διαχρονικοί υπέρμαχοι αγωνιστές των δικαιών της Κυπριακής Δημοκρατίας ενώ το 1974 επιχειρήσαν να καταλύσουν την Κυπριακή Δημοκρατία.

Για τους στρατιωτικοπολιτικούς ηγέτες της περιόδου εκείνης που κυριαρχούσε

ο ανελέητος, απάνθρωπος και φονικός εοκαβητισμός και γριβισμός χωρίς την έγκριση τους τίποτε δεν γινόταν. Έτσι η προδοσία τους ολοκληρώθηκε στις 16 του Αυγούστου 1974 όταν καλούσαν μέσω του ΡΙΚ τους Βαρωσιώτες να παρουσιαστούν στην αστυνομική διεύθυνση στην Τεχνική Σχολή και αρκετοί Βαρωσιώτες τους πίστεψαν και επέστρεψαν για να τους μαζέψει ο τουρκικός στρατός στην Κάτω Δερύνεια πάρα τα περβόλια της Πέρτζιενας και αρκετοί που συνεληφθήσαν εκεί να είναι ακόμα αγνοούμενοι. (Ακόμα φάχνουμε να βρούμε και εντοπίσουμε αυτή την ανακοίνωση που δεν εντοπίζεται στα αρχεία του ΡΙΚ και της κυβέρνησης. Ολόκληροι ποινικοί φάκελοι δολοφονιών αντιστασιακών χάθηκαν, τώρα μια ανακοίνωση που δολοφόνησε τόσους Βαρωσιώτες θα βρούμε!! (κι αυτό κάπως μου θυμίζει το τι κάνει νιάου, νιάου στα κεραμίδια). Υπάρχει αυτή η μαρτυρία (της οποίας είμαι γνώστης) μιας σύσκεψης στη Δερύνεια που έκαμαν τέσσερα άτομα (3 Κύπριοι και 1 Ελλαδίτης: ο στρατιωτικοπολιτικός υπεύθυνός της Αμμοχώστου την εποχή εκείνη, ο σωματοφύλακάς του, ο λοχαγός Κάτσιος και ο Έλληνας συνταγματάρχης) και ο αυτήκοος μάρτυρας έξω από το δωμάτιο ήμουν (εγώ) στο διώροφο ανωοὐίν στο οίκημα των εθνοοφρόνων σωματείων της Δερύνειας και αναμένω να την ακούσω δημόσια ή να την δω γραμμένη δημόσια. Αυτή η αυτήκοη μαρτυρία ενισχύει την δική μου εξήγηση για την ανακοίνωση στο ΡΙΚ για την Αμμόχωστο. Την ανακοίνωση που μετέδιδε το ΡΙΚ στις 16 και 17 Αυγούστου 1974 ήταν αποτέλεσμα διαταγών και πράξεων του στρατιωτικοπολιτικού υπεθύνου της Αμμοχώστου εκείνη την εποχή. Οι λόγοι: εγώ λέγω πολύ πιθανόν προσωπικό οικονομικό όφελος ή ας μας πει ο ίδιος αν είναι για εθνικούς λογούς ή για την ασφάλεια των Βαρωσιωτών.

Αυτός είναι ο πατριωτισμός των ελληνόφωνων εθνοκάπηλων ακροδεξιών που σήμερα ευρίσκονται στο Προεδρικό αφού τους στέγασε και πολιτικοποίησε ο ΔΗΣΥ.

• Αφήνω τελευταία τα «ηρωικά» ανδραγαθήματα του ανεπαρκή και ανίκανου Ελλαδίτη υπασιπιστή (τότε που εκτελούσε χρέη 'λοχαγού' του 1ου

Λόχου του 201ΤΠ) Βέττα Γεώργιου που στο Αλεθρικό μιλούσε ότι έριξε εμπρηστικά βλήματα με όλμους στην έγκλειστη εντός των τειχών Αμμόχωστο για να έχουν σημάδι τα ελληνικά πλοία που θα βομβάρδιζαν. Στην πραγματικότητα ήταν οι ληστεμένες αποθήκες στο λιμάνι του Βαρωσίου που καίγονταν και άφηναν την μαύρη στήλη καπνού πάνω από την πόλη.

• Αφήνω τις ενοχές του και την δράση του ενάντια σε Τουρκοκύπριους που είναι κρυμμένες ακόμα μετά από 49

χρονιά μέσα στη λίμνη του Άη Λουκά, επίσης τα ένοχα ανδραγαθήματα του λοχαγού Στέλιου Κάτσιου και του Παναή του αδελφού του γνωστού μακαριακού Παπα-Φονιά για το γεγονός μέσα στον κάμπο του 4ου μιλίου όπως και τις όποιες άλλες ενοχές που οι τότε ηγέτορες είχαν και πρέπει να είναι οι λόγοι που διέταξαν αυτούς που αφήσαν εγκαταλειμμένους στην ομάδα στο Φτωχοκομείο (ο ένας έμεινε από μόνος του στο φυλάκιο διότι ένοιωθε ασφάλεια μαζί μου).

Ονομαστικά έμειναν και κάποιοι άλλοι στρατιώτες μέχρι που ήρθαν ή πλησίασαν τα τανκς στο Βαρώσι εκεί στο δημοτικό του Αγίου Λουκά που ο ένας από αυτούς έχει σύνδεση με άτομο που έμεινε στο Φτωχοκομείο από την εποχή του πραξικοπήματος και γνώριζε για το γεγονός στον κάμπο του 4ου μιλίου. Άλλοι που έμειναν μέσα μέχρι που ήρθαν τα τανκς στην Αμμόχωστο ήταν οι στρατιώτες στον Φάρο του Λιμανιού.

Αμμόχωστος, 1974

• Αφήνω τα αυτοκίνητα και τα λάφυρα από το πλιάτσικο στις τουρκοκυπριακές συνοικίες από τον υπασπιστή Βέττα.

• Αφήνω τα ανδραγαθήματα εφέδρου Βαρωσιώτη ανθυπολοχαγού που δρούσε μέσα στον Αστυνομικό Σταθμό Αμμοχώστου και ήθελε να τον περιμένουμε να επιστρέψει από τον Άγιο Λουκά για να δολοφονήσει τον αιχμάλωτο Τουρκοκύπριο δικηγόρο που γνώριζε και ήθελε να μιλήσει με τον Κληρίδη, επίσης και άλλα γυναικόπαιδα και 2 ηλικιωμένους με αμερικάνικα διαβατήρια αλλά η στάση μου και η προτροπή μου σε άλλο έφεδρο ανθυπολοχαγό (που ήταν

από το Παραλίμνη και το όνομά του ήταν Μάρκος Ζουβάνης –του μίλησα για πρώτη φορά τηλεφωνικώς πέρσι αλλά ακόμα δεν τον είδα και ελπίζω να τον δω φέτος) που πολέμησε ηγούμενος ολόκληρου λόχου έφεδρων στρατιωτών στην πρώτη φάση στην τουρκοκυπριακή περιοχή έξω από τα τείχη μεταξύ του δρόμου Λάρνακας και νέου δρόμου προς Λευκωσία, βοήθησε και στάθηκε καταλυτική στο να έχει αποτρέψει αυτό το έγκλημα. Ας μιλήσει και ο ίδιος ο «ηρωικός» Βαρωσιώτης έφεδρος ανθυπολοχαγός και ταξιτζής τότε, έστω και 49 χρόνια μετά τι τον ήθελε τον Τουρκοκύπριο δικηγόρο (έμενε στο γωνιακό σπίτι

στον πρώτο παράδρομο από το ραουνταπαουτ- κυκλικό κόμβο).

• Εγώ μαζί με τους 3 στρατιώτες που διαφύγαμε από την Αμμόχωστο αφού ντυθήκαμε όλοι με τα δικά μου πολιτικά ρούχα και αφού κρύψαμε τα όπλα μας στο Φρέναρος στο περβόλι του Λούκα μας μετέφερε ο πατέρας και η μητέρα μου μέσα στις βρετανικές βάσεις της Δεκέλειας. Τα κρυμμένα όπλα τα επέστρεψα πίσω στο Φρέναρος όταν παρουσιάστηκα στο τάγμα και τα περισυλλέξαμε. Εκεί στις Βρετανικές Βάσεις της Δεκέλειας μετά από 2 μέρες χωρίσαμε. Ο Βαγγέλης πήγε να βρει την οικογένειά του, αφού πήρε κάποια πληροφορία το που ήταν όπως

και τα 2 Τυμπωτικά πήγαν να βρουν τις οικογένειές τους αφού μάθαμε ότι υπήρχε λεωφορείο εκεί κοντά από το χωριό τους.

• Παρόλο που είχα πολλές δυσκολίες μέχρι να εισέλθω στις Βρετανικές Βάσεις από τα στημένα μπλόκα των ΕΟΚΑΒητατζήδων με καλασνικοφόρους 16χρονών και 17χρονών (ορισμένους γνωστούς από το Βαρώσι και Άγιο Μένωνα (ονόματα θα δώσω πιο μετά) που αφού είχα

επεισόδιο στη Σωτήρα, αναγκάστηκα να κατεβαίνω από το αυτοκίνητο και να παρακάμπω από τα χωράφια τα χωριά). Όταν εντοπίστηκε ο αδελφός μου που υπηρετούσε στο πυροβολικό στην 191ΠΟΠ αποχωρήσαμε από τις Βρετανικές Βάσεις με προσορισμό την Πάφο. Συνεχίσαμε την ίδια διαδικασία να κατεβαίνω από το αυτοκίνητο και δια μέσω των χωραφιών να επανασυνδέουμε με το αυτοκίνητο μέχρι να φθάσω στη Λάρνακα που

έμεινα για λίγες μέρες στο σπίτι του οικογενειακού φίλου ταξιτζή Κυριάκου Τάππου μέχρι που αποφασίστηκε ότι θα ήταν καλύτερο να παρουσιαστώ στο τάγμα του 201ΤΠ που ευρισκόταν στις Αγγλίδες/Αλεθρικό διότι οι ΕΟΚΑΒητατζήδες στένευαν τον κλοιό των μπλόκων και ερευνών.

Αυτά για την ιστορία.

Φώτος Κουζούπης, 15 Αυγούστου 2023

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Της Τασούλας Ζησάκη-Healey

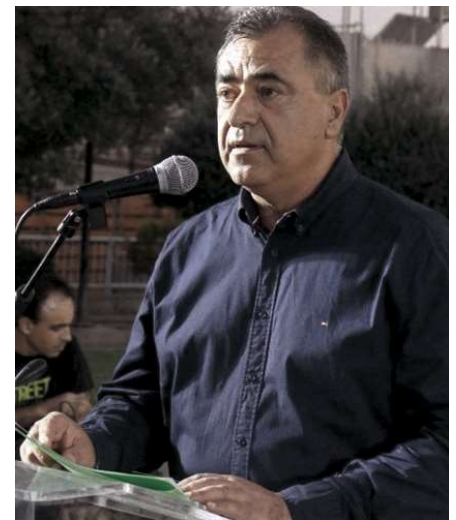
Μαρίνος Κυριάκου, Δήμαρχος Αγίου Αθανασίου, Λεμεσού

Ο Μαρίνος Κυριάκου είναι πρόσφυγας του 1974 από το κατεχόμενο χωριό Μύρτου Κερύνειας. Κατάγεται από φτωχή οικογένεια. Γεννήθηκε το 1963 σε νοσοκομείο της Λευκωσίας. Πρόλαβε να τελειώσει το Δημοτικό σχολείο στη Μύρτου. Ήταν 11 χρονών εκείνον το θλιβερό Αύγουστο του 1974 όταν οι Τούρκοι εισέβαλαν για δεύτερη φορά στην πατρίδα του ξεινώνοντας από την Κερύνεια. Το χωριό βούιζε από τις φωνές των κατοίκων 'Φύγετε, φύγετε, οι Τούρκοι πλησιάζουν...'. Αυτοί που είχαν κάποιο μεταφορικό μέσο, φεύγανε, αλλά πώς να φύγει μια πάμφτωχη οικογένεια με έξι παιδιά που είχαν μόνο τα πόδια τους. Ευτυχώς ένα βαν με οδηγό ελληνοκύπριο έφεδρο στρατιώτη, ψάχνοντας για τους δικούς του, τους έβαλε στο βαν και σύντομα κι αυτοί ακολούθησαν τα χιλιάδες αυτοκίνητα, φορτηγά και ότι άλλο μέσο βρήκαν για να απομακρυνθούν από τις σφαίρες των Τούρκων. Κανείς δεν ήξερε για πού το είχαν βάλει. Ο πρώτος σταθμός ήταν η Κυπερούντα της Λεμεσού, κρυμμένη στα δάση του Τρόοδος και 'στολισμένη' με συνθήματα των πραξικοπηματιών της ΕΟΚΑ Β', 'Ενωση', 'ΕΟΚΑ Β' '. Ο πατέρας βλέποντας τα συνθήματα ξεφώνισε 'Ρε, συγγενή, πού μας έφερες, γλυτώσαμε από τους Τούρκους και θα μας σκοτώσουν αυτοί!'. 'Αυτοί', της ΕΟΚΑ Β' δεν φαινότανε πουθενά. Σ' αυτόν τον πρώτο σταθμό της προσφυγιάς εγκαταστάθηκαν στο σχολείο, η κάθε τάξη αγκάλιασε δύο με τρεις οικογένειες, οι οποίες δεν πρόλαβαν να πάρουν τίποτα από τα εγκαταλειμμένα σπίτια τους, μόνο τα ρούχα που φορούσαν. Έτρεξαν οι

φιλόξενοι κάτοικοι της Κυπερούντας με σεντόνια, κουβέρτες, ρούχα να βοηθήσουν τους συμπατριώτες τους. Κάθε μέρα τους φέρνανε φαγητά. Μετά από δύο μήνες, φαινότανε πιά τα πρώτα σημάδια της προσφυγιάς, κι έτσι μια οικογένεια συντρόφων φιλοξένησε στο σπίτι τους αυτήν την πονεμένη οικογένεια για ενάμισι χρόνο. Η συμφορά πλάκωσε και τις δύο κοινότητες – Τουρκοκύπριους και Ελληνοκύπριους. Έγινε και η 'ανταλλαγή', οι Τουρκοκύπριοι από εκεί και οι Ελληνοκύπριοι από εδώ και έτσι μαζί με πολλούς Κερυνιώτες, η οικογένεια βρέθηκε στο τουρκοκυπριακό χωριό Αρμενοχώρι Λεμεσού. Χωματόδρομοι, χαμηλά σπιτάκια, ευτυχώς είχε ρεύμα αλλά δεν είχε ούτε σχολείο, ούτε λεωφορείο που να το συνδέει με την Λεμεσό. Βρήκαν τα σπίτια λεηλατημένα, δεν είχε μείνει τίποτα μέσα. Το δικό τους σπίτι, δηλαδή κάποιας τουρκοκυπριακής οικογένειας είχε κουζίνα και τρία υπνοδωμάτια, όλα άδεια, χωρίς έπιπλα

«Το όνειρό μου ήταν να σπουδάσω...»

«Ένα ολόκληρο χρόνο πήγαινα στο σχολείο περπατητός από το Αρμενοχώρι στο χωριό Άγιο Τύχωνα (σημ. τώρα είναι προάστιο της Λεμεσού) για να πάρω το λεωφορείο για τον Άγιο Νικόλαου της Λεμεσού όπου ήταν το σχολείο μου όπου ήμουν πια στην πρώτη τάξη γυμνασίου. Γεμάτα τα σχολεία της Λεμεσού, η κάθε τάξη είχε από 40 μαθητές και ξεχωρίζαμε εμείς οι πρόσφυγες διότι δεν είχαμε μαθητικές στολές. Η δική μου η 'στολή' ήταν χειμώνα καλοκαίρι ένα πουκάμισο και μία φανελίτσα. Μια μέρα φόρεσα και ένα σακάκι που ήρθε με δέμα από άγνωστους από την Ελλάδα. Τότε έλληνες πολίτες

μας στέλνανε δέματα με ρούχα, βιβλία, κ.λπ. Τι ήθελα να το φορέσω! Μου κόστισε τρεις μέρες αποβολή. Ο Διευθυντής του σχολείου δεν φαίνεται να ήξερε γιατί δεν φορούσα μαθητική στολή... Κι εμείς, πρόσφυγες πια στην ίδια την πατρίδα μας, δεν είχαμε τίποτα σταθερό στη ζωή μας, ακόμα και σαν μαθητές πηγαίναμε από ένα σχολείο σ' άλλο. Εγώ πήγα ένα χρόνο στο Δημοτικό στην Κυπερούντα, μισό χρόνο στον Αγρό, ενάμισι χρόνο στο γυμνάσιο στον Άγιο Νικόλαο στη Λεμεσό, μετά ένα χρόνο στο Τέκλειο γυμνάσιο Λεμεσού και τελείωσα το 8ο γυμνάσιο που στεγάζονταν μέσα στο Λανήτειο σχολείο. Τα σχολεία ήταν ασφυκτικά γεμάτα με τα παιδιά των προσφύγων.

Το όνειρο μου ήταν να σπουδάσω, να γίνω ασυρματιστής στα πλοία. Αλλά για μας τους φτωχούς, αυτά τα όνειρα μέινανε όνειρα. Μπήκα στη βιοπάλη από τα 12 μου, εργάτης, χτίστης. Ο μάστορας μας εάν και πολιτικός μηχανικός, είχε αναγκαστεί κι αυτός να δουλέψει μαζί μας διότι υπήρχε μεγάλη ανεργία. Δεν

θα ξεχάσω ποτέ την συμβουλή του 'Φύγε από τις οικοδομές, πήγαινε να βρεις καλύτερο μέλλον!' Έφυγα, πήγα στον Ύψωνα, κοντά στη Λεμεσό σε εργοστάσιο για χαρτόκουτα. Όπως και οι μετακινήσεις μου από ένα σχολείο στο άλλο, έτσι έγινε και με τις διάφορες δουλειές που έψαχνα να βρω μετά που τελείωσε η θητεία μου στο στρατό. Και εκεί δεν εκπληρώθηκε το όνειρό μου να γίνω καταδρομέας, δεν έγινε κι αυτό, με στείλανε στην στρατονομία αντί στα ΛΟΚ εάν και είχα εκπληρώσει όλες τις απαιτούμενες ασκήσεις. Τότε κάποιος αξιωματικός μου είπε ότι σύμφωνα με το φάκελό που είχαν η αιτία ήταν ότι ήμουν πρώτα στη μαθητική νεολαία του ΑΚΕΛ, στην ΠΕΟΜ από τα 13 μου και μετά στην ΕΔΟΝ. Αυτές ήταν οι επιπτώσεις όταν ανήκες πολιτικά στον αριστερό χώρο. Όταν τελείωσα το στρατιωτικό άρχισε η βιοπάλη ξανά. Οικοδομές, χαρτόκουτα, καφενείο (κουβάλαγα τους καφέδες στα γύρω γραφεία), 'δieuθυντής' μικρού ξενοδοχείου στις Πλάτρες, άνεργος, σεργιανός... Τι να πω! Εμείς οι φτωχοί δεν έχουμε από τον ήλιο μοίρα. Στα 19 μου έχασα τον πατέρα μου και είχα ακόμα μία ευθύνη 'προστάτης' της οικογένειάς μου – της μάνας μου και της μικρής αδερφούλας μου. Και ξέρεις, πάντα αισθανόμουν μειονεκτικά για τη φτώχεια μου. Ξαναγύρισα στις Πλάτρες όπου δούλεψα 8 χρόνια. Οι Πλάτρες, με το κρύο, με τα χιόνια, ήταν η σωτηρία μου. Μπόρεσα και αγόρασα μοτοσυκλέτα, ΜΖ τσεχολοβάνικη, το 1985 αγόρασα και πλυντήριο στη μάνα μου, φόλαξα λεφτά και μπόρεσα και αγόρασα και το πρώτο μου αυτοκίνητο το 1984. Κι έτσι σιγά-σιγά κάπως μπορούσα να ξεφύγω από τη φτώχεια μου. Το εστιατόριο Αρμονία, εδώ που είμαστε τώρα, στον Άγιο Τύχωνα μπόρεσα και το αγόρασα το 1992 και σήμερα λειτουργεί εδώ και τριάντα ενάμιση χρόνια!

Το όνειρό μου να σπουδάσω το κουβαλούσα πάντα μέσα μου. Στα 40, το 1997 μου αποφάσισα να σπουδάσω. Τρία χρόνια πήγα σε νυχτερινή σχολή και τελείωσα Marketing and Business Administration με άριστο βαθμό κι ας είχαν πολλαπλασιαστούν οι υποχρεώσεις μου με το γάμο μου και τα δύο μας παιδιά. Ναι, όχι μόνο εκπληρώθηκε κι αυτό το όνειρό μου να σπουδάσω αλλά ήμουν και πρώτος μεταξύ στους τρεις αριστούχους. Κι έτσι είδα τον εαυτό μου ως πετυχημένο επιχειρηματία.

Βέβαια, προσπαθούσα να συμβάλλω και στα κοινά. Έγινα μέλος του ΑΚΕΛ.

Εκλέχτηκα πρώτα ως σχολικός εύφορος στο Συμβούλιο, ήμουν πρόεδρος του εφοριακού συμβουλίου πάνω από τέσσερα χρόνια. Κάναμε καλή δουλειά στα σχολεία. Το 2011 εκλέχτηκα δημοτικός σύμβουλος του Δήμου Αγίου Αθανασίου και από το 2016 είμαι Δήμαρχος του Δήμου Αγίου Αθανασίου Λεμεσού. Κι αυτό κάπως τυχαία έγινε, εάν και δραστήριος στα κοινά του Δήμου, δεν είχα τέτοια φιλοδοξία'.

Τ: Διάβασα πολλά για τον Δήμο σας, πολλά καλά έργα κάνατε για τους δημότες σας, εσείς οι Δήμαρχοι του ΑΚΕΛ...

Μ: Ναι, από το 1986 και μέχρι σήμερα ο Δήμος ευτύχισε με αριστερούς δημάρχους. Ξέρεις, ο Άγιος Αθανάσιος ήταν ένα χωριουδάκι με 300 κάτοικους και εξελίχθηκε σε Δήμο το 1986 με πληθυσμό με περίπου 14.000 κατοίκους. Το χωριό έγινε η 'Πρωτεύουσα των Προσφύγων του 1974'. Εδώ εγκαταστάθηκαν οι πρόσφυγες πεσόντων και αγνοουμένων και μαζί με τον προσφυγικό οικισμό στη Λινόπετρα, ήταν 6.000 πρόσφυγες. Είδες το Πάρκο Πεσόντων και Αγνοουμένων της Κυπριακής Δημοκρατίας 1974. Προσπαθούμε να κάνουμε τον Δήμο μας πράσινο γι' αυτό θα δεις πολλά πάρκα, με πολλά δέντρα που οι δημότες και οι μαθητές τα φυτεύουν. Έχουμε παιδική λέσχη για τους μικρούς μαθητές όπου ασχολούνται με διάφορα θέματα. Το ανοιχτό σχολείο για μικρούς και μεγάλους με τις 52 θεματικές ενότητες είναι το καμάρι μας. Έχουμε παιδικό σταθμό για τα παιδιά των εργαζομένων μητέρων. Είμαστε υπερήφανοι για το ΣΚΕ, το Συμβούλιο Κοινοτικού Εθελοντισμού, Πρόεδρος του οποίου είναι ο Δήμαρχος. Για τα επόμενα χρόνια προγραμματίζουμε να έχουμε Γραμματικό Πάρκο με πεζόδρομος, ποδηλατοδρόμους. Συνεχίζουμε με τη δενδροφύτευα κάθε χρόνο. Ναι, ο Δήμος Άγιος Αθανάσιος είναι καλά οργανωμένος. Οργανώνουμε το Πολιτιστικό Καλοκαίρι με διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις, ο Δήμος έχει τη δική του χορωδία και ορχήστρα, χορευτικό συγκρότημα. Δίνουμε μεγάλη σημασία στον αθλητισμό. Θέλουμε να είμαστε πρωτοπόροι, καλά οργανωμένοι διότι το αξίζουν οι δημότες μας.

Ομιλία του Δημάρχου Αγίου Αθανασίου στην εκδήλωση μνήμης και τιμή 19/7/2023

Τιμημένοι συγγενείς των πεσόντων και αγνοουμένων μας,
Σεβαστό Ιερατείο,
Κύριοι εκπρόσωποι των κομμάτων, Κυρίες

και Κύριοι Βουλευτές,
Φίλοι Δήμαρχοι και αγαπητά μέλη των Δημοτικών Συμβουλίων και Σχολικών Εφοριών,
Κύριοι εκπρόσωποι των οργανώσεων Πεσόντων, Αγνοουμένων και Αναπήρων Πολέμου,
Κυρίες και Κύριοι,

Έχει περάσει σχεδόν μισός αιώνας από εκείνο το καταραμένο πρωινό της 20ης Ιουλίου του 1974 όπου τον ήδη ταραγμένο ύπνο μας από τα νταηλίκια των πραξικοματιών ήρθε να ταράξει ακόμα παραπάνω ο εφιαλτικός και ο τρομακτικός θόρυβος των τούρκικων αεροπλάνων. Ένας εκκωφαντικός και δαιμονισμένος θόρυβος που δεν τον είχαμε ξανακούσει ποτέ και που δεν φανταζόμασταν πόση καταστροφή και πόνο θα σκορπούσε. Σαράντα εννιά χρόνια συμπληρώνονται φέτος από τις θλιβερές επετείες του προδοτικού πραξικοπήματος και της τούρκικης εισβολής και ξαναζωντανεύουν στην μνήμη μας τα φοβερά δεινά και την ταπείνωση που υπέστη ο λαός μας εκείνες τις μαύρες μέρες. Το πραξικόπημα και η τούρκικη εισβολή δεν ήταν γεγονότα της στιγμής. Ήταν τα προμελετημένα εγκλήματα που είχαν εκκολαφθεί από το ΝΑΤΟ και την Χούντα των Αθηνών και τους εδώ ψευτοπατριώτες της ΕΟΚΑ Β'. Το πραξικόπημα δεν ήταν μια απερίσκεπτη και επιπόλαια πράξη, όπως κάποιοι προσπαθούν να μας το παρουσιάσουν. Το πραξικόπημα ήταν πράξη εσχάτης προδοσίας και οι ευθύνες των πρωταγωνιστών της ΕΟΚΑ Β' και της χούντας των Αθηνών, ασήκωτες. Αυτοί που το έκαναν το ήξεραν και ήταν καλά πληροφορημένοι ότι θα έδινε στην Τουρκία το πρόσχημα για να εισβάλει. Κάποιοι μας ζητούν να ξεχάσουμε για χάρη της ενότητας. Δεν μπορούμε γιατί δεν μας αφήνουν να ξεχάσουμε. Έχουν φτάσει στο σημείο να εξισώνουν τους Έρωτες με τους προδότες. Είναι κατάντημα, Κυρίες και Κύριοι, να δοξάζουμε και να καταθέτουμε δάφνισα στεφάνια σ' αυτούς που σήκωσαν τα όπλα και καταλύσαν την δημοκρατία με το πρόσχημα ότι εκτελούσαν διαταγές. Διαταγές εκτελούσαν και οι Ναζί, άρα με την ίδια λογική να τους δαφνοστεφανώνουμε και αυτούς; Είναι γι' αυτούς τους λόγους που για άλλη μια χρονιά δηλώνουμε όλοι εμείς που ζήσαμε τα τραγικά γεγονότα ότι δεν θα ξεχάσουμε ποτέ την μεγάλη προδοσία σε βάρος του λαού και της Κύπρου μας και αντιστεκόμαστε στον πόλεμο της φθοράς των συνειδήσεων αλλά

και στις στρεβλώσεις και την παραχάραξη της Ιστορίας.

τουλάχιστον ακούγαμε εμείς τα παιδιά τότε στις συζητήσεις των μεγάλων στην

Μιας ιστορίας, που στάζει ακόμα αίμα, αφού οι πληγές δεν επουλώνονται από τον χρόνο. Μιας ιστορίας, που το αποτέλεσμά της είναι θλιβερό. Νεκροί, αγνοούμενοι, αιχμάλωτοι, εγκλωβισμένοι, κατεχόμενα εδάφη και μέχρι σήμερα πρόσφυγες στην ίδια μας την πατρίδα. Μια ανείπωτη τραγωδία με πολλές πληγές.

Ο τούρκος εισβολέας δεν σεβάστηκε τίποτε, δείχνοντας τις εγκληματικές του διαθέσεις. Δολοφόνησε αθώους πολίτες κάθε ηλικίας με φρικιαστικούς τρόπους, βίασε ανυπεράσπιστες γυναίκες και κατέστρεψε τα πάντα στο πέρασμά του. Χιλιάδες οι νεκροί και οι ξεριζωμένοι. Μια ασύλληπτη καταστροφή και λεηλασία εκκλησιών, μνημείων και πολιτιστικών χώρων. Πικρές οι μνήμες και ο πόνος του ξεριζωμού αβάστακτος. Μια ανείπωτη τραγωδία με θλιβερά αποτελέσματα.

Όσοι από εμάς βιώσαμε τα γεγονότα, άλλοι με αθώα παιδικά μάτια, άλλοι έφηβοι ή μεγαλύτεροι, ανακαλούμε τις εικόνες από την φρίκη του διπλού προσχεδιασμένου εγκλήματος που διαπράχθηκε σε βάρος του λαού και της πατρίδας μας. Φεύγαμε από τα σπίτια μας με την ελπίδα ότι θα επιστρέψουμε. Έτσι

αυλή του σχολείου ενός απομακρυσμένου χωριού όπου μας πήραν προσωρινά όπως έλεγαν. Θα επιστρέψουμε. Αυτή ήταν η πεποίθηση τα πρώτα χρόνια, η οποία με το πέρασμα των χρόνων μετατράπηκε σε ελπίδα που δυστυχώς πάει να σβήσει. Από τότε πολλοί έφυγαν από την ζωή με το όνειρο της επιστροφής να μένει ανεκπλήρωτο.

Το **ΔΕΝ ΞΕΧΝΩ** για κάποιους έχει ξεθωριώσει. Για μάς το **ΔΕΝ ΞΕΧΝΩ** είναι Φάρος και χρέος απέναντι στους νεκρούς μας και δεν μπορούμε ούτε και θέλουμε να ξεχάσουμε. Δεν ξεχνιέται και δεν ξεγράφεται ούτε η Αμμόχωστος μας, ούτε η Μόρφου μας, αλλά πολύ περισσότερο η Κερύνεια μας. Δεν μπορούμε και δεν θέλουμε να ξεχάσουμε, γιατί οι μαυρόασπρες φωτογραφίες με τα αγαπημένα πρόσωπα μπορεί να ξεθωριάζουν, όμως οι μάνες, οι σύζυγοι και οι συγγενείς των αγνοουμένων μας ζουν ακόμα με αυτό το μαρτύριο υπομένοντας και αναμένοντας καρτερικά νέα για την τύχη των αγαπημένων τους προσώπων. Δεν μπορούμε να ξεχάσουμε, γιατί μας το θυμίζουν οι σειρήνες της ντροπής κάθε 15 του Ιούλη και οι σειρήνες του τρόμου κάθε 20 του Ιούλη που ο ήχος τους δεν

συνηθίζεται όσα χρόνια κι αν περάσουν. Με αισθήματα βαθιάς συγκίνησης, μνημονεύουμε, τιμούμε και υποκλινόμαστε σήμερα για ακόμα μια φορά στις μορφές των ηρώων μας. Των παλικαριών που θυσιάστηκαν άδικα όπως αποδείχτηκε, για να κρατήσουν την Κύπρο μας λεύτερη. Η μνήμη τους ηχεί διαρκώς δυνατά στη συνείδησή μας, υποβάλλοντας μας να μένουμε συνεχώς άγρυπνοι στις επάλξεις για τη σωτηρία της μικρής και ακριβής μας πατρίδας και τη λύτρωση του προδομένου και αδικημένου λαού μας.

Τις τραγικές συνέπειες αυτής της εισβολής, εμείς εδώ στον Άγιο Αθανάσιο και τους δύο προσφυγικούς οικισμούς που στεγάζουν το πόνο και τον καημό ηρωικών οικογενειών των θυμάτων της τραγωδίας, τις ζούμε καθημερινά, μαζί με τις γενναίες μάνες, τις συζύγους, τα παιδιά, τους συγγενείς και τον βουβό πόνο τόσων χρόνων. Το δράμα, δυστυχώς, είναι ένα βίωμα συνεχές για όσες οικογένειες είχαν πολλαπλά χτυπήματα και απώλειες, κυρίως αυτές των αγαπημένων τους προσώπων.

Η μνήμη των αγωνιστών μας, η τιμή των πεσόντων και των αγνοουμένων μας και ο πόνος των τραυματιών και αναπήρων του 1974, δεν τιμώνται μόνο με μνημόσυνα και ευχές. Τιμώνται με έργα. Και εκείνο που έχουμε υποσχεθεί να κάνουμε, είναι να μην επιτρέψουμε ποτέ ξανά ο τόπος αυτός να βιώσει διχασμό και πόλεμο. Πόλεμος σημαίνει θάνατο, όλεθρο, καταστροφή και οδύνη. Ο πόλεμος είναι κατάρα και για τους νικητές και για τους ηττημένους. Για μας αυτός ο πόλεμος είναι ένα επώδυνο κεφάλαιο ζωής, το οποίο μέχρι σήμερα παραμένει ένας εφιάλτης στα όνειρά μας.

Κυρίες και κύριοι,

Η επανένωση της αγαπημένης μας Κύπρου θα είναι το καλύτερο μνημόσυνο για όλους αυτούς που θυσιάστηκαν για την ελευθερία της. Ας ελπίσουμε ότι δεν θα ξεθωριώσει η ελπίδα. Πρέπει να παραμείνουμε πιστοί, στην προσπάθεια επίτευξης του υπέρτατου στόχου, που δεν είναι άλλος από την επανένωση της πατρίδας μας.

Έχουμε υποχρέωση να ανατρέψουμε τα οποιαδήποτε σχέδια για διχοτόμηση και να οικοδομήσουμε την Κύπρο που εμείς θέλουμε να ζούμε. Την Κύπρο της ευημερίας, της ανάπτυξης, της ασφάλειας και της ειρήνης για όλους τους Κύπριους. Το χρωστούμε στις επόμενες γενιές. Το χρωστούμε στην ιστορία μας, αλλά και στο μέλλον μας!

Το χρωστούμε σε όσους χάθηκαν εκείνο το προδομένο καλοκαίρι!

Αιωνία ας είναι η μνήμη τους.

ΑΝΤΡΗ ΖΑΚΟΥ, ΔΗΜΟΤΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΑΓΙΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ «ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΠΑΤΡΟΣ ΑΓΝΟΟΥΜΕΝΟΣ»

Η Άντρη Ζάκου, δημοτικός σύμβουλος του Δήμου Αγίου Αθανασίου ήταν κόρη αγνοούμενου και μετά που βρέθηκαν τα οστά του σ' ένα ομαδικό τάφο με πέντε άτομα ριγμένα σ' ένα καμίνι στο Μπογάζι της κατεχόμενης Κερύνειας, έγινε 'κόρη πεσόντα'. Ακόμα και σήμερα, μετά από 49 χρόνια από την εισβολή της Τουρκίας στην Κύπρο το 1974, η Διερευνητική Επιτροπή Αγνοουμένων (ΔΕΑ) προσπαθεί να εξακριβώσει την τύχη των 1.619 αγνοουμένων. Η Άντρη, η μεγαλύτερη κόρη του ήρωα αγνοουμένου και τώρα πεσόντα, δεν ησύχασε μέχρι να βρεθεί η τύχη του πατέρα της, του Δημητράκη Ζάκου, τον οποίο για τελευταία φορά τον είχε δει στις 20 Ιουλίου 1974, στην πρώτη εισβολή της Τουρκίας.

Ήταν ένα αλλόκοτο πρωί. Η μικρή Άντρη, πεντέμισι χρονών τότε, έπαιζε στα πόδια του πατέρα της όπως έκανε κάθε πρωί, ο πατέρας της έπινε τον πρωινό καφέ του πριν πάει για δουλειά στο ραφτάδικό του και μόνο η βουή των αεροπλάνων πάνω από το όμορφο χωριό τους, το Τρίκωμο, Αμμοχώστου, χαλούσε την γαλήνη αυτού του μικρού κοριτσιού... Και ξαφνικά, ήρθε ο νονός της με κάποιους άλλους της ΕΟΚΑ Β' (οι πραξικοματίες ενάντια στον Μακάριο) και μένα 'Κουμπάρε, επίταξη στον πόλεμο!', πήραν τον 30αχρονο έφεδρο, τον φόρτωσαν σ' ένα φορτηγό για να πολεμήσει για την πατρίδα. Εύλογο το ερώτημα της Άντρης σήμερα 'Για ποια πατρίδα;' Άδικα η μάνα της, η Γιόλα, η γυναίκα του Δημητράκη τον έψαχνε στα στρατόπεδα της περιοχής μέχρι και τη δεύτερη εισβολή του Αττίλα στις 14 Αυγούστου 1974 όταν έπρεπε να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους οι κάτοικοι της περιοχής και μαζί τους και το Τρίκωμο με τη μαμά, θεία, γιαγιά και παππού και τα τρία κοριτσάκια – την Άντρη και τις δύο αδερφούλες της, η μία τριάμισι και η άλλη μόνο 15 μηνών. Με την ψυχή στο στόμα και τα ρουχαλάκια που φορούσαν, άρπαξαν μόνο τα κλειδιά του σπιτιού διότι πίστευαν ότι σύντομα θα επιστρέφανε. Μαυροφορέθηκε η μάνα της και η μικρή Άντρη για πολλά χρόνια, 49 ολόκληρα χρόνια μαζί με χιλιάδες μαυροφορεμένες μάνες, γυναίκες, αδερφές έγιναν πρόσφυγες στην ίδια την πατρίδα τους. Εύλογο το

ερώτημα της Άντρης 'Για ποια πατρίδα!' Μία είναι η πατρίδα, η Κύπρος, ένας είναι ο εισβολέας, η Τουρκία...

Συγκλονιστική είναι η προσωπική αφήγηση της Άντρης.

«Δίνω και έδωσα μεγάλο αγώνα για την εξεύρεση των αγνοουμένων διότι δεν μπορούσα να ησυχάσω με τα βήματα χελώνας που δούλευε η ΔΕΑ. Επικοινωνούσα με δημοσιογράφους που ασχολούνταν με το θέμα των αγνοουμένων, με την Τουρκοκύπρια Σεβγκιούλ Ουλουτάγ, η οποία ήταν πάντα στην πρώτη γραμμή όταν γινότανε οι ανασκαφές για την εξεύρεση των αγνοουμένων στα πεδία της μάχης (αγνοούμενοι ήταν και πολλοί Τουρκοκύπριοι), φτιάξαμε μία ομάδα στο διαδίκτυο, πέζαμε την ΔΕΑ, πέζαμε, πέζαμε μέχρι να πάψει η ΔΕΑ να δικαιολογείται ότι η καθυστέρησης οφείλονταν στο ότι δεν είχαν προσωπικό κ.λπ. Μετά από ενάμισι χρόνο αγώνα, εγώ ήμουν 'τυχερή' τη Μεγάλη Βδομάδα του Απριλίου 2018 όταν η ΔΕΑ μου τηλεφώνησε να μου πει ότι μετά την ταυτοποίηση των οστών στις ΗΠΑ, 99% ο σκελετός, ο οποίος βρέθηκε ολόκληρος, είναι του πατέρα μου! Δεν χρειάστηκε τους ψυχολόγους και γιατρούς η σύζυγος του Δημητράκη γύρω της. Εδώ και χρόνια ήταν προετοιμασμένη για το χειρότερο διότι ποτέ της δεν μας έλεγε όπως κάνανε πολλές μάνες 'ο πατέρας σας θα γυρίσει'. Τα λόγια της ήταν πάντα 'Ο πατέρας σας είτε σκοτώθηκε, είτε πιάστηκε και είναι στην Τουρκία όπου και

παντρεύτηκε, είτε πέθανε από βιολογικό θάνατο...'. Πρώτα μας δείξαν τον συναρμολογημένο σκελετό του πατέρα μας πάνω σε ένα άσπρο σεντόνι, με μία σφαίρα στον κρότο και μία πίσω από το κεφάλι, μας αφήσανε να τον θρηνησουμε για πέντε λεπτά, τον μαζέψανε και τον φέραμε στον Άγιο Αθανάσιο της Λεμεσού όπου τον κηδέψανε με όλες τις τιμές, στρατιωτικές, όπως αξίζει σε έναν ήρωα. Σβήσαμε το όνομά του από το μνημείο των αγνοουμένων και το γράψαμε στο μνημείο των πεσόντων. Εγώ μετά από τον επικήδειο με τον οποίο αποχαιρέτησα τον αγαπημένο μου πατέρα, αισθάνθηκα ένα κόμπο οργής και θυμού, μία οργή που ακόμα και σήμερα με πνίγη διότι μείνανε ατιμώρητοι όλοι αυτοί που προκάλεσαν την τραγωδία της Κύπρου, την τραγωδία χιλιάδων Ελληνοκύπριων και Τουρκοκύπριων, διότι 49 χρόνια μετά ακόμα το νησί μας είναι μοιρασμένο στα δυο εάν κι εμείς σαν λαός δεν έχουμε τι να χωρίσουμε. Γι' αυτό και αποχαιρέτησα τον πατερούλη μου με τα λόγια του Νίκου Ξυλούρη («Οι νεκροί της πλατείας»):

«Τον προδότη που προχώρησε ως ετούτο το έγκλημα
Ζητώ την τιμωρία!
Εκείνου που 'δοκε το σύνθημα του θανάτου
Ζητώ την τιμωρία!
Εκείνων που προστάτεψαν από το έγκλημα
Ζητώ την τιμωρία!

Ο Δημητράκης στρατιώτης, ο σκελετός που βρέθηκε και ο γάμος του με τη Γιόλα

Ο ήρωας από αγνοούμενος μπήκε στη λίστα των πεσόντων της εισβολής 1974. Δεν πρόλαβε να χαρεί την οικογένειά του...

«Το κοριτσάκι του πολέμου»

Η Άντρη γεννήθηκε το 1969 στο κεφαλοχώρι Τρίκωμο της επαρχίας Αμμοχώστου. Όπως και τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειάς της δεν μπόρεσε να χαρεί το εξάχρονο σπίτι τους. Στις 14 Αυγούστου 1974, στη δεύτερη εισβολή του Αττίλα, αναγκάστηκε να εγκαταλείψει το όμορφο χωριό της μαζί με τη μάνα της, τις δύο αδερφούλες της, τον παππού και τη γιαγιά και τη θεία χήρα της, αδερφή της μαμάς της. Στοιβαγμένοι σε φορτηγά 40-50 ανθρώπινες ψυχές, γυναικόπαιδα, γέροι και μωράκια φτάσανε στον πρώτο τους σταθμό, στο χωριό Ευλοφάγο στα Κοκκινοχώρια της Αμμοχώστου όπου η Άντρη με τα μέλη της οικογένειάς της κοιμήθηκαν σ' ένα γιαπί στρωματσάδα, ενώ η Άντρη κοιμήθηκε πάνω σ' ένα άδειο από τσιμέντο χάρτινο τσουβάλι και για μαξιλάρι ένα τούβλο. Την επόμενη μέρα συνέχισαν το 'μεγάλο ταξίδι' και φτάσανε στην Ορμήδεια όπου η μόνη χαρά ήταν όταν είδαν τη μικρή Σωτηρούλλα να κάνει τα πρώτα βήματά της. Εκεί μείνανε 10 μέρες. Η μικρή χρειαζόταν γάλα και πάνες κι έτσι η μάνα με την Άντρη πήραν τους δρόμους του χωριού χτυπώντας πόρτες για λίγο γάλα και πάνες. Φύγαν και από εκεί και πήγαν να ξαποστάσουν στο χωριό Παραμύθα όπου είχαν συμπεθέρους. Μια βδομάδα μείνανε εκεί ως που ήρθε το 'καλό μαντάτο' ότι

κάποιοι πλούσιοι αστός παραχωρούσε στην Άγια Φύλα Λεμεσού το δωμάτιο του βοσκού του, 2Χ2 για πρόσφυγες. Το δωμάτιο αυτό 'φιλοξένησε' τις επτά ψυχές, δεν είχε ούτε μπάνιο, ούτε τουαλέτα. Για μπάνιο είχαν μια πήλινη γούρνα, έναν κουβά και μία πλαστική λεκάνη, δώρο της γειτονιάς. Ευτυχώς, ο στρατός φρόντιζε να έχουν καθημερινά φαγητό το μεσημέρι και βράδυ. Φτιάζαν και μία πρόχειρη κουζίνα στην αυλή. Τους έντυσαν με τα ρούχα των Ερυθρών Σταυρών της Κύπρου και της Ελλάδας. Σε δύο βδομάδες άνοιγαν και τα σχολεία και η μικρή Άντρη πήγε σχολείο χωρίς ποδιά και κολάρο. Τα παιδάκια ρωτούσαν γιατί η Άντρη δεν έχει ποδίτσα και η δασκάλα τους εξήγησε ότι η Άντρη είναι 'κοριτσάκι του πολέμου'. Σ' αυτό το σχολείο ήταν η μόνη προσφυγοπούλα.

Κάθε μικρή βελτίωση στη ζωή των προσφύγων ήταν και μία απέραντη χαρά. Το 1976 η Οργάνωση Μέριμνα τους ενημέρωσε ότι μπορούν να μετακομίσουν στο χωριό Άγιος Αθανάσιος (μετά έγινε Δήμος της Λεμεσού) όπου υπήρχαν καινούργια σπίτια χτισμένα για εργατικές οικογένειες. Αυτό το σπίτι φάνταζε σαν παλάτι για την ταλαιπωρημένη οικογένεια. Ήταν ολοκαίνουργιο και είχε τρία υπνοδωμάτια, μπάνιο, κουζίνα, μικρή αυλή, γύρω είχε χαρουπιές και ελιές και πολύ φως και φιλόξενους

ανθρώπους, οι οποίοι πάντα τους βοηθούσαν. Ο Ερυθρός Σταυρός της Κύπρου τους εφοδίασε και με τα απαραίτητα έπιπλα. Ξεκινούσε μια νέα ζωή. Ήταν η πρώτη οικογένεια που μπήκε σ' αυτή την συνοικία. Αργότερα χτίσανε κι άλλα σπίτια για τις οικογένειες των αγνοουμένων κι έτσι ο Άγιος Αθανάσιος έγινε **‘Η πρωτεύουσα των προσφύγων του 1974’!**

Μια ακτίνα του φωτός

«Κι έτσι βγάλαμε ρίζες, ριζώσαμε, εμείς οι ξεριζωμένοι στην ίδια την πατρίδα μας, βγάλαμε κλαδιά και φύλλα, στο πείσμα των καιρών. Προχωρήσαμε. Εγώ προσωπικά προχώρησα. Έβλεπα όλο μαύρο γύρω μου, ήθελα να δω μια ακτίνα

του φωτός. Εμείς, τα παιδιά του πολέμου, των αγνοουμένων, οργανωθήκαμε από μόνοι μας: δημιουργήσαμε θεατρικές ομάδες, κάναμε χορούς, ενταχτήκαμε στο Κέντρο Νεότητας της Λεμεσού, κάναμε δικό μας θεατρικό όμιλο, μαθαίναμε θέατρο, δημιουργήσαμε δική μας κομματική οργάνωση την Επάνοδο των Προσφύγων, του ΑΚΕΛ. Επειδή δεν είχαμε δικό μας σπίτι, όλες τις συνεδριάσεις της κάναμε στο δικό μας σπίτι. Παίρναμε μέρος σε μεγάλα συλλαλητήρια και εκδηλώσεις, διαδηλώσεις, κ.ά. σχετικά με τον πόλεμο, για την ειρήνη και εμείς ήμασταν πάντα στην πρώτη γραμμή του Κόμματός μας, του ΑΚΕΛ. Τελείωσα το γυμνάσιο, πάντα πολύ πολιτικοποιημένη και κομματικοποιημένη, ακόμα από τα 13 μου. Πρώτα μπήκα στη μαθητική οργάνωση του ΑΚΕΛ, ΠΕΟΜ, μετά στην ΕΔΟΝ και μετά έγινα μέλος του Κόμματος (ΑΚΕΛ).

Η μάνα μου ήθελε να διαβάζουμε, να αποκτάμε γνώσεις, να προχωρήσουμε στη ζωή. Με τη θεία μου δουλεύανε καθαρίστριες σε ξένα σπίτια για να μας μεγαλώσουν και μορφώσουν. Κι εμείς, οι τρεις αδερφές, σπουδάσαμε: εγώ Διοίκηση Τουρισμού και Διαφήμιση, ενώ οι δύο αδερφές μου δασκάλες δημοτικής εκπαίδευσης. Μετά από πέντε χρόνια στον τουρισμό, μπήκα στο δημόσιο στη θέση γραμματειακή λειτουργός στο νοσοκομείο της Λεμεσού όπου είμαι και μέχρι σήμερα. Στις δημοτικές εκλογές του 2011 έγινα δημοτικός σύμβουλος του Δήμου Αγίου Αθανασίου, επανεκλέγηκα το 2016 και διεκδικώ ξανά τη θέση αυτή στις εκλογές του 2024. Είμαι ενεργό μέλος του ΑΚΕΛ και της Δημοτικής Αρχής. Για τη Δημοτική Αρχή το κάνω διότι χρωστώ στους τότε χωριανούς μου ένα μεγάλο ευχαριστώ, οι οποίοι μας αγκάλιασαν σφιχτά. Ο καθένας από το χωριό ερχότανε στο σπίτι μας με δώρα, λεφτά, και οτιδήποτε βοήθεια χρειαζόμασταν. Γι' αυτό, για την μεγάλη αγάπη που μας έδειξαν οι δημότες, δραστηριοποιούμε στο Δήμο, είναι μια έκφραση της ευγνωμοσύνης μου, είναι ένα μεγάλο ευχαριστώ.

Επίσης, δεν θα ξεχάσω ποτέ τον δάσκαλό μου Ανδρέα Μαρά στο Δημοτικό, ο οποίος μου έδωσε ζωή, μου έδωσε όλες τις πρώτες κατευθύνσεις κοινωνικά και πολιτικά. Ήταν πάντα δίπλα μου. Πάντα έλεγε στη μάνα μου ότι τα τρία Ζάκου, δηλαδή εμείς οι τρεις αδερφές, είναι

τα τρία Α. Μου είχε δώσει τα πρώτα εφόδια για να κάνω τα πρώτα βήματα να γράφω ποιήματα.

Στο γυμνάσιο είχα την ευλογία και την τύχη να έχω ακόμα έναν καλό καθηγητή, τον Βάσω Βενιζέλο, τον φιλόλογο, τα ποιήματα του οποίου μελοποίησε ο Μάριος Τόκας. Στη γιορτή μου μού αφιέρωσε για δώρο ένα ποίημα, που οι στίχοι του βγάζανε το όνομά μου:

Αγάπη γύρεψα παντού και μούπαν κάνω λάθος

Ν όμισμα είναι παλλαϊκό και αξία πια δεν έχει.

Την προσφυγιά σου γνώρισα κι είδα ανθρωπιά και πάθος

Ρ ίζες ζωής που κράτησες μεσ' της καρδιάς το βάθος.

Η μοίρα κι αν σε πόνεσε έχεις ψυχή που αντέχει.

Αυτοί οι δύο καθηγητές με έχουν σημαδέψει και πολιτικά και κοινωνικά.

Βέβαια, ποτέ δεν ξεχνάμε την αγάπη και τη στοργή, την βοήθεια που μας έδωσε η Ελλάδα. Μέσα στα ρούχα που μας έστελνε ο Ερυσθρός Σταυρός της Ελλάδας, βρίσκαμε σημειώματα, ραβασάκια με ευχές, διευθύνσεις. Κι έτσι αρχίσαμε και κάναμε αλληλογραφία με τα άτομα των διευθύνσεων. Μέσα στον πόνο μας, αυτό ήταν μία όαση. Βρήκαμε φίλους καρδιάς. Νομίζω το 1976 ή 1977 η Αρχιεπισκοπή της Κύπρου είχε ζητήσει από την Ελλάδα να 'υιοθετήσει' παιδιά αγνοουμένων, από κάθε οικογένεια ένα παιδί. Στη δική μου οικογένεια ήμουν εγώ και με 'υιοθέτησε' η οικογένεια Ιωαννίδου από την Ελλάδα. Κάθε καλοκαίρι όταν πηγαίναμε σε παιδική κατασκήνωση

στην Ελλάδα, έρχονταν στις παιδικές κατασκήνωσεις και με παίρνανε στο σπίτι τους. Με πηγαίνανε εκδρομές, μου κάνανε πολλά δώρα. Ακόμα και όταν παντρεύτηκα, για να τα βγάλω πέρα, έκανα εμπόριο με ρούχα από την Ελλάδα και όταν πηγαίνα στην Ελλάδα, έμεινα πάντα στο σπίτι τους, ήταν και δικό μου σπίτι, όπου είχα το δωμάτιο μου, τις παντούφλες μου, τα ρούχα μου, το παλτό μου. Πραγματικά με είχαν σαν κόρη τους και τα κορίτσια τους είναι αδερφές μου. Τους χρωστώ ένα μεγάλο ευχαριστώ και όχι μόνο σ' αυτή την οικογένεια, σε όλες τις οικογένειες στην Ελλάδα που μας βοήθησαν στις δύσκολες για μας στιγμές. Μας στέλνανε λεφτά που για μας ήταν μεγάλη βοήθεια. Μπόρεσα και πήγα φροντιστήρια που πολλά παιδιά τότε δεν μπορούσαν να πάνε. Πηγαίνα αγγλικά, γαλλικά και λογιστικά, αγοράζα τα αθλητικά παπούτσια μου, τα ρούχα για το σχολείο. Και βιβλία μας στέλνανε. Η κυρία Βούλα κάθε τρίμηνο μου έστελνε ένα δεματάκι με βιβλίο και το καλοκαίρι δύο και τρία λογοτεχνικά βιβλία.

Αγαπούσαμε το βιβλίο. Η μάνα μας μάς ήθελε πάντα να διαβάζουμε, μας πηγαίνα σε συναυλίες (πλήρωνε ταξί για να πάμε!) του Νταλάρα, του Θεοδωράκη, της Αλεξίου. Μας ήθελε να έχουμε εφόδια πολλά στη ζωή και στα πολιτιστικά. Ήταν κοινωνικά μορφωμένη. Ήταν μέλος στις επιτροπές αγνοουμένων, των προσφύγων, έκανε ομιλίες σε συναυλίες και συγκεντρώσεις του ΑΚΕΛ. Τιμήθηκε δύο φορές από τον ΓΓ του ΑΚΕΛ Εζεχία Παπαϊωάννου, μια φορά από τον ΓΓ Χριστόφια για

την προσφορά της στο Κόμμα. Κι εμείς, τα κορίτσια της, προσπαθούσαμε

να είμαστε και καλές μαθήτρες και καλές κόρες. Είμαστε ευτυχισμένες που

έχουμε τέτοια μάνα. (φώτο 1η αριστερά η μάνα της Άντρες)

ΙΣΜΗΝΗ ΚΑΡΑΠΑΝΟΥ, ΠΑΙΔΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Με την Ισμήνη συναντηθήκαμε τυχαία (ίσως και όχι τόσο τυχαία) στο Πάρκο των Πεσόντων και Αγνοουμένων στον Άγιο Αθανάσιο, Δήμο Λεμεσού. Καθότανε στην τελευταία σειρά και εάν δεν ρωτούσες, δεν θα μάντευες ότι είναι η σύζυγος του Δήμαρχου του Αγίου Αθανασίου, Μαρίνου Κυριάκου. Έτσι σεμνά, αθόρυβα και ταπεινά καθότανε

στην τελευταία σειρά ενώ οι ‘πρώτες κυρίες’, όπως ξέρουμε, κάθονται συχνά στην πρώτη σειρά με τους επισήμους. Της συστήθηκα, πιάσαμε την κουβέντα και έτσι βρήκαμε πολλά κοινά ως πολιτικοί πρόσφυγες και παιδιά πολιτικών προσφύγων στις τότε Λαϊκές Δημοκρατίες. Η Ισμήνη είναι εγγονή αγωνιστών της ΕΑΜικής Εθνικής Αντίστασης/ΕΛΑΣ και μαχητών του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας (ΔΣΕ) και πολιτικών προσφύγων στην Πολωνία, Ρουμανία και Ανατολική Γερμανία (Δρέσδη). Η Ισμήνη γεννήθηκε στη Λαϊκή Δημοκρατία της Γερμανίας (DDR).

Έχουμε γράψει για την πολιτική προσφυγιά στην ΛΔ της Γερμανίας σε προηγούμενα τεύχη. Εδώ σας θυμίζω μόνο μερικά στοιχεία για το πως βρεθήκανε τα παιδιά του ελληνικού εμφυλίου πολέμου σ’ αυτή την φιλόξενη χώρα.

Σύμφωνα με την καταγραφή των

πολιτικών προσφύγων της 3ης Συνδιάσκεψης του ΚΚΕ, του 1950, στη ΛΔ της Γερμανίας βρέθηκαν 1.128 παιδιά από όλες της εμπόλεμες περιοχές της Ελλάδας σε ηλικία από 8 μέχρι 17 χρόνων.

Τα παιδιά αυτά φιλοξενήθηκαν σε 17 βίλες μεταξύ των οποίων: στο προάστιο της Δρέσδης - Ράντεμποϊλ, Σιέν Μπίρκεν, στις πόλεις Τσάπελιτς και Ντελκάρου καθώς και στα Μέγαρα Πολιτισμού στη Λειψία. Η πρώτη αποστολή από 340 παιδιά έφτασε στην πόλη Μπίσιοφσβερντα τον Αύγουστο 1949. Αργότερα, ήρθαν άλλα 900 παιδιά με διάφορες αποστολές από τη ΛΔ Βουλγαρίας. Οι αριθμοί αυτοί αλλάζουν όταν γίνεται η επανένωση οικογενειών στις αρχές του 1950.

Ο Δημήτρης Κηπουρός, δάσκαλος, ο οποίος συνόδεψε τα παιδιά γράφει:

“... Στον πρώτο, γερμανικό σταθμό, πραγματικά ξαφνιαστήκαμε. Μόλις πλησιάσαμε, μια φιλαρμονική άρχισε να παίζει διάφορα εμβατήρια, ενώ αντιπροσωπείες εργαζομένων και σπουδαστών, με ωραιότερες ανθοδέσμες έμπαιναν στα βαγόνια μας. Μας αγκάλιαζαν, μας φιλούσαν. Μας μιλούσαν με τέτοια αγάπη, λες και μας γνώριζαν από χρόνια. Μ’ αυτή την εγκάρδια και τιμητική συνοδεία, φτάσαμε στην πόλη Μπίσιοφσβερντα,

την πρώτη γερμανική πόλη που πάτησε το πόδι μας. Εδώ, η λαϊκή υποδοχή θα μας μείνει αξέχαστη. Ολόκληρη η πόλη ήταν σημαιοστολισμένη. Ομάδες-ομάδες, οι κάτοικοι με λουλούδια στα χέρια, κατευθύνονταν προς την κεντρική πλατεία, όπου γινόταν η συγκέντρωση της επίσημης υποδοχής. Παντού υπήρχαν συνθήματα στην ελληνική γλώσσα, όπως: Καλώς ήρθατε στη χώρα μας! (από το βιβλίο του ‘Μια ζωντανή μαρτυρία’).

Φροντίδα για τα παιδιά

Το Υπουργείο Παιδείας πρότεινε σε κάθε σχολείο να υπάρχει ‘Ελληνική Γωνιά’ όπου θα είχε εκτός από την ελληνική σημαία και πορτρέτα των ηρώων της Ελλάδας, χάρτη της Ελλάδας και διάφορες άλλες εικόνες με θέμα την Πατρίδα των παιδιών. Επίσης με απόφαση του Υπουργείου Παιδείας, υπήρχε ένας Έλληνας επιθεωρητής για όλα τα βασικά σχολεία, ο οποίος είχε στενή συνεργασία με το Υπουργείο. Η γυναίκα του γιατρού Γιώργη Τζαμαλούκα ήταν μία από τις εθελόντριες παιδαγωγούς προσφέροντας τις υπηρεσίες της στον παιδικό σταθμό του Ράντεμποϊλ ως μεταφράστρια και βοηθός των Γερμανών παιδαγωγών και γιατρών.

Πάντα με έξοδα του Υπουργείου Παιδείας, κάθε καλοκαίρι τα παιδιά τα

στέλνανε σε εξοχικές επαύλεις και σε κατασκηνώσεις για δύο-τρεις βδομάδες, όπου έπρεπε να μιλούνε μόνο ελληνικά. Πάνω από 270 παιδιά φοίτησαν σε πανεπιστήμια, πολυτεχνεία και σε άλλες ανώτατες σχολές με διάφορες ειδικότητες: 49 οικονομολόγοι, 88 μηχανολόγοι, 16 χημικοί, 55 ηλεκτρολόγοι, 46 δάσκαλοι, 11 φιλόλογοι, 20 κοινωνιολόγοι, 27 γιατροί, 5 γεωπόνους, 9 δημοσιογράφοι, 7 αρχιτέκτονες, 5 φιλόσοφοι, κ.ά. (στοιχεία από την έκτακτη συνόδου του Παγκοσμίου Συμβουλίου Ειρήνης, 1978 στο Ανατολικό Βερολίνο). Αρκετά από αυτά τα παιδιά έφτασαν στις ανώτερες βαθμίδες της επιστήμης.

«Τα αγόρια που πήγαμε στο Ράντεμποϊλ ήμασταν 78. Με παιδαγωγούς, μαγείρισσες, καθαρίστριες και

Όμως είχαμε όλα τα παιδιά αντοχή και ήμασταν πολύ γρήγοροι. Έτσι και στους πιονέρους και αργότερα στους εφήβους που μας βάλαμε παίρναμε την πρώτη θέση. Έτσι συνεχίσαμε μέχρι το 1954. Μετά που πήγαμε στην τεχνική σχολή το 1955-58 πήραμε και γερμανάκια στην ομάδα και συνεχίσαμε να παίρνουμε το πρωτάθλημα στις τεχνικές σχολές της ΛΔ Γερμανίας» (από το βιβλίο 'Από τους Χιονάδες Έβρου στις Λαϊκές Δημοκρατίες και την πολιτική προσφυγιά' Κόκκινη Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2022)

«Θα περπατήσω στα ίχνη του παππού μου στο Γράμμο και στο Βίτσι»

Οι γονείς της Ισμήνης είναι παιδιά του 1948, 'ανταρτόπουλα' που μεταφέρθηκαν στην Ανατολική Γερμανία. Η Ισμήνη

και συνεργάτες τους στο χωριό τους και στην περιοχή από τις γραμμές του ΕΑΜ/ΕΛΑΣ. Καταδιωκόμενος μετά τη Συμφωνία της Βάρκιζας (12 Φεβρουαρίου 1945) εντάχτηκε στο Θεσσαλικό Τάγμα του ΕΛΑΣ

και Υπαρχηγείο Μετσόβου-Δρίσκου (1/85), το 1944 βρίσκεται στην Λαϊκή Πολιτοφυλακή στα Ζαγόρια με επικεφαλής τον Λεωνίδα Σιουμάκου. Στον εμφύλιο πόλεμο, συνεχίζει τον αγώνα του από τις γραμμές του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας (ΔΣΕ) πρώτα στο Αρχηγείο Τζουμέρκων (με αρχηγό τον Παλιούρα, ψευδώνυμο Ζαλονιώστα), τον Τζουμερηνιώτη (Μαλτέζο) και Κώστα Κολιγιάννη. Το 1948 τον βρίσκει στην έδρα της 670 Μονάδας στο Γράμμο, στην 16η Ταξιαρχία με τον Μήτσο Παλαιολόγο, Διοικητή και Πολιτικό Επίτροπο τον Δήμο. Στη μάχη του Μάλι Μάδι τραυματίζεται βαριά, μεταφέρεται στο νοσοκομείο στην Κορυτσά, μετά στο νοσοκομείο του Ελμπασάν, στο αναρρωτήριο Σουκ κοντά στο Δυρράχιο. Αμέσως μετά την ανάρρωσή του επιστρέφει στην έδρα του Γενικού Αρχηγείου του ΔΣΕ στις Πρέσπες. Μάχες πολλές. Με το τμήμα του αναγκάζεται να περάσει στην Αλβανία από τους τελευταίους μαχητές μετά τις 30 Αυγούστου 1949 με την υποχώρηση του ΔΣΕ. Κι έτσι ξεκινάει το μεγάλο 'ταξίδι' της πολιτικής προσφυγιάς: Από το Μπουρέλι της Αλβανίας, με το πολωνικό πλοίο 'Κοσιούσκο' αποβιβάζεται με χιλιάδες άλλους αντάρτες, γυναικόπαιδα και γέροι στην Γδύνια της Πολωνίας, μεταφέρονται στην ελληνική κοινότητα του Ζγκόρζελετς, μετά εργάζεται στην Κρακοβία και ο τελευταίος σταθμός του ταξιδιού του τελειώνει το 1965 στη Δρέσδη όπου ο Γιώργος βρίσκεται επιτέλους κοντά στα παιδιά του.

Η Ισμήνη δεν ξεχνάει και την άλλη πλευρά της οικογένειας:

«Αλλά και από την πλευρά της μάνας μου, ο παππούς Χρήστος και η γιαγιά Γλυκερία, κι αυτοί ήταν αγωνιστές του ΕΑΜ/ΕΛΑΣ και μαχητές του ΔΣΕ. Στην πολιτική προσφυγιά βρίσκονται στην Κραγιόβα της Ρουμανίας, ενώ η προγιαγιά μου μένει πίσω στο χωριό τους, το Βασιλικό Πογωνίου, περνάει από φυλακές, βασανιστήρια και το 1965 και η προγιαγιά μου έρχεται στη Δρέσδη. Και κάπως έτσι μαζευτήκαμε όλη η οικογένειά'.

διευθύντρια. Από αυτά τα αγόρια φτιάξαμε ομάδα βόλεϊ και ποδοσφαίρου. Ήμασταν στον όμιλο της Ντιναμό Δρέσδης που είχανε και καλούς προπονητές. Ήμασταν οργανωμένοι στους πιονέρους, στα αετόπουλα, που παίζαμε αγώνες με άλλα σχολεία και πάντα παίρναμε την πρώτη θέση στο σύνολο των αθλημάτων που συμμετείχαμε στη ΛΔ Γερμανίας. Εγώ με τα παιδιά έπαιζα ποδόσφαιρο. Μας έκανε προπονήσεις ο προπονητής της πρώτης κατηγορίας της Ντιναμό Δρέσδης. Μας κούραζε πολύ. Από την μία ώρα που είχαμε προπόνηση μόνο 15-20 λεπτά παίζαμε μπάλα.

προτιμά να μιλήσει πρώτα για τους παππούς και τις γιαγιάδες της και μιλάει με μεγάλη υπερηφάνεια για τον αγώνα τους.

«Ο παππούς μου από την πλευρά του πατέρα μου, ο Γιώργος Καραπάνος ήταν εργάτης γης, εργάτης στην οδοποιία, έζησε την εκμετάλλευση στο πετσί του από τα μικρά του χρόνια. Γεννήθηκε το 1915 στη Μεγάλη Γότιστα Ηπείρου. Το 1933 έγινε μέλος του ΚΚΕ. Πήρε μέρος στον ελληνοαλβανικό πόλεμο το 1940-1941. Στην κατοχή ως επικεφαλής μαζί με άλλους συντρόφους του οργάνωσαν την αντίσταση ενάντια στους κατακτητές

Οι δύο παππούδες με την Ισμήνη και τον αδερφό της Κώστα και η γιαγιά

Οι γονείς της Ισμήνης

Ο πατέρας της, Σπύρος Καραπάνος γεννήθηκε στη Μεγάλη Γότιστα και η μητέρα της Μαρία Στόλη-Καραπάνου

κομματικές, φεστιβάλ, κ.ά., και λόγω την ενηλικίωση τους, τα μεγαλύτερα παιδιά συνέχισαν σε επαγγελματικές τεχνικές σχολές, αποφοιτήσανε από

στο Βασιλικό Πογώνη, είναι από τα παιδιά που μεταφερθήκανε στην Αλβανία για να σωθούν από τη λαίλαπα του πολέμου. Μετά από δύομισι χρόνια στην Αλβανία, πρώτα στο Πρένες, μετά στα Τίρανα και Σκόδρα, φτάνουν αεροπορικώς στη Βουδαπέστη και από εκεί σιδηροδρομικώς στην Πίρνα της Δρέσδης στην Ανατολική Γερμανία. Αφού ταχτοποιηθήκανε σε ειδικούς παιδικούς σταθμούς, στο Ράντεμποϊλ (Radebeul), ένα από τα ωραιότερα παραθεριστικά κέντρα των πλούσιων αστών πριν τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, τα παιδιά ξεκουράστηκαν και σύντομα βρήκαν το παιδικό χαμόγελο τους. Η ζωή τους άρχισε να κυλά κανονικά με μαθήματα ελληνικά και γερμανικά, χορούς και τραγούδια στα καλλιτεχνικά συγκροτήματα, γιορτές εθνικές,

πανεπιστήμια και αριετὰ φτάσανε και το βαθμό δόκτορα επιστημών όπως ήταν ο πατέρας της Ισμήνης, στη φιλοσοφία. Το θέμα του διδακτορικού του ήταν 'Ο άνθρωπος και η μηχανή', το οποίο έκανε στο πανεπιστήμιο του Ανατολικού Βερολίνου. Διακρίθηκε με τις διαλέξεις του όχι μόνο στο Πολυτεχνείο της Δρέσδης, αλλά ήταν καλεσμένος και σε διάφορα πανεπιστήμια στην Ελβετία, Καναδά, κ.ά. Η μητέρα της αποφοίτησε από την παιδαγωγική σχολή του Πανεπιστημίου της Δρέσδης και για πολλά χρόνια δίδασκε στο ελληνικό σχολείο. Μέχρι να συναντηθούν ξανά με τους γονείς τους από την Πολωνία και Ρουμανία, τα παιδιά είχαν σπουδάσει και οι γονείς τους βρήκαν τα παιδιά τους 'σπουδαγμένα' και με υψηλούς ακαδημαϊκούς τίτλους, έτσι όπως ήταν το

όνειρο τους 'τα παιδιά μας να πάνε στη Λαϊκές Δημοκρατίες, να σπουδάσουν και να γυρίσουν άξιοι να οικοδομήσουν τη νέα Ελλάδα'. Επιπλέον βρήκαν όχι μόνο τα παιδιά τους, αλλά και δυο χαριτωμένα εγγόνια την Ισμήνη και τον αδερφό της Κώστα, τα οποία γεννηθήκανε στη Δρέσδη. Η Ισμήνη δεν πήγε σε νηπιαγωγείο, την προσέχανε οι παππούδες ακόμα και η προγιαγιά της. Στο σπίτι μιλούσανε μόνο ελληνικά, οπότε η μικρή Ισμήνη δεν ήξερε γερμανικά όταν ξεκίνησε την πρώτη τάξη του δημοτικού σε γερμανικό σχολείο. Τα πρώτα της παιδικά χρόνια τα πέρασε σ' ένα πολύ ελληνικό περιβάλλον με ελληνική λαλιά, ηπειρώτικη μουσική και σίγουρα με τις υπέροχες γεύσεις της ηπειρωτικής κουζίνας. Το 1970 η οικογένεια μετακομίζει από το Ράντεμποϊλ στη Δρέσδη και το 1980 η Ισμήνη και οι γονείς της βρίσκονται στο

Δυτικό Βερολίνο όπου για ένα χρόνο ο πατέρας της είναι άνεργος ενώ η μητέρα της βρίσκει δουλειά σε νηπιαγωγείο.

Ο πατέρας βρίσκει δουλειά σε δυτικογερμανικό κολλέγιο, του οποίου γίνεται αργότερα και ο Διευθυντής του με

συμβόλαιο για 10 χρόνια. Στο διάστημα αυτό του κάνουν πρόταση να διδάσκει στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων αλλά δεν μπορεί να τη δεχτεί λόγω του συμβολαίου του με την τεχνική σχολή. Η 14χρονη Ισμήνη συνεχίζει το δεκατάξιο σχολείο της, το τελειώνει, θέλει να σπουδάσει μπαλαρίνα, αλλά ο πατέρας της την συμβουλεύει να σπουδάσει δύο χρόνια ως βοηθός γιατρού, κάτι πιο 'χρήσιμο'. Τελειώνει η Ισμήνη τη σχολή αλλά συνάμα εκπαιδεύεται και στο μπαλέτο. Τελικά, καταλήγει ως μπαλαρίνα στην Όπερα του Δυτικού Βερολίνου όπου είχε τελειώσει τη σχολή. Συνεχίζει στο θέατρο του Έσεν, όπου χορεύει μέχρι το 1994 όταν δυστυχώς τερματίζεται η καριέρα της ως μπαλαρίνα λόγω αρθρίτιδας στο πόδι της.

Με τη συνταξιοδότησή τους, οι γονείς επιστρέφουν στη Δρέσδη, στο γιο τους, ο οποίος είχε ήδη ανοίξει ταξιδιωτικό γραφείο. Κι έτσι και η Ισμήνη συνεργάζεται με τον αδερφό της.

Η Ισμήνη στην Κύπρο

«Κι έτσι ανέλαβα τα τουριστικά γκρουπ του αδερφού μου στην Κύπρο. Κι εδώ συναντώ κάπως 'τυχαιώς' και τον μελλοντικό μου σύζυγο, τον Μαρίνο Κυριάκου, ο οποίος σήμερα είναι Δήμαρχος του Δήμου Αγίου Αθανασίου Λεμεσού. Ε, συναντηθήκαμε το 1996 και το 1997 παντρευτήκαμε και από τότε μένω σ' αυτό το όμορφο νησί. Άνοιξα δικό μου γραφείο, το Isminitravel που είναι λίγο διαφορετικό από πολλά που προτείνουν θάλασσα και παραλίες. Εμείς κάνουμε πεζοπορίες μαζί με τα αξιοθέατα της Κύπρου κι έτσι οι ξένοι τουρίστες γνωρίζουν καλύτερα την Κύπρο. Δότι η Κύπρος δεν είναι μόνο θάλασσα! Η φύση της Κύπρου έχει πολλά μυστικά, χρειάζεται να την περπατήσεις για να την γνωρίσεις. Είναι τα δάση της, είναι η οφιολιθική ακολουθία του Τρόοδου, είναι μια μεγάλη ιστορία που κάθε βράχος στα βουνά κρύβει μια ιστορία χιλιάδων ετών. Είναι η χλωρίδα, τα ζώα. Είναι τα μονοπάτια της φύσης στο Τρόοδος! Είναι πολλά. Με λίγα λόγια, η Κύπρος δεν είναι μόνο θάλασσα'.

Τ: Ας γυρίσουμε στη Δρέσδη. Εσύ πηγαίνεις συχνά. Μεγάλωσες εκεί, εάν και έζησες και στην τότε Δυτική Γερμανία, η καρδιά σου μάλλον είναι στη Δρέσδη. Πώς συγκρίνεις τη Δρέσδη του τότε, με το τείχος και μετά το τείχος;

Ι: Τι να πει κανείς; Η τότε, η σοσιαλιστική Δρέσδη μας πρόσφερε πολλά. Είχαμε μια ήσυχη ζωή, σιγουριά, στέγαση, δωρεάν παιδεία, δωρεάν υγεία. Δεν ξέραμε τι θα πει άστεγος, άνεργος, χρεωμένος σε τράπεζα και πολλά άλλα κακά που μας τα έφερε ο καπιταλισμός. Μερικοί μιλάνε ότι είχαμε ουρές στα μαγαζιά. Μα είναι σοβαρά αυτά τα πράγματα! Εγώ προσωπικά προτιμώ τις ουρές παρά να είμαι άνεργος, άστεγος, χρεωμένος. Άλλο είναι να στέκεσαι στην ουρά και να μπορείς να αγοράσεις αυτό που θέλεις, και άλλο να το βλέπεις σε βιτρίνα και να μην μπορείς να το αγοράσεις. Δεν χωριζόμασταν σε φτωχούς και πλούσιους. Το επίπεδο παιδείας ήταν πάρα πολύ υψηλό. Αυτά βλέπουμε σήμερα στην καπιταλιστική Δρέσδη. Μας μιλάνε για 'ελευθερία' και 'δημοκρατία' σαν μην ήμασταν ελεύθεροι στη ΛΔ Γερμανίας. Σήμερα, το κράτος δεν νοιάζεται για τον λαό του, ότι κάνουν είναι για μια μικρή μειοψηφία των εκμεταλλευτών, των καπιταλιστών. Είναι μία δικτατορία του κεφαλαίου.

Τ: Θυμάσαι τη ζωή σας στην ΛΔ Γερμανίας;

χορωδίες και χορευτικά συγκροτήματα. Η μητέρα μου δίδασκε στο ελληνικό σχολείο όπου μαθαίναμε τη μητρική μας γλώσσα, ιστορία και γεωγραφία της Ελλάδας, ελληνική λογοτεχνία. Εάν και δεν μπορούσαμε να πάμε στην πατρίδα μας, στην Ελλάδα, η οποία ήταν απαγορευμένη για μας τους έλληνες πολιτικούς πρόσφυγες, μάθαμε να την αγαπάμε και να την νοσταλγούμε. Μετά την πτώση της χούντας και τη νομιμοποίηση του ΚΚΕ, αρκετοί Έλληνες επαναπατρίστηκαν, άλλοι πήγαν στο Δυτικό Βερολίνο και σήμερα μέινανε λίγοι πρώην πολιτικοί πρόσφυγες

από τους γονείς, τους παππούδες και γιαγιάδες μας, από το ελληνικό σχολείο και τα βιβλία μας, γίνανε πραγματικότητα μπροστά στα μάτια μας. Εγώ έμεινα για ακόμα ένα μήνα στην Ελλάδα τότε και πήγα στην Ήπειρο, στους συγγενείς μου. Ναι, είναι αλήθεια ότι την ερωτεύτηκα την Ήπειρο, τα βουνά και τα λαγκάδια της, τις ομορφιές της φύσης της, τον κόσμο της. Ακόμα και το κλαρίνο αγάπησα που όταν ήμουν μικρή και το σπίτι μας είχε κυρίως ηπειρώτικη μουσική κι εγώ το θεωρούσα πολύ 'κλαψάρικο' και μονότονο. Ναι, τώρα το αγάπησα. Πηγαίνω συχνά στην Ελλάδα και σίγουρα στην Ήπειρο. Εκεί θέλω να ζήσω, στο Μέτσοβο, στα βουνά και στα λαγκάδια. Ένας από τους στόχους μου είναι να περπατήσω στα ίχνη των παππούδων και γιαγιάδων μου στο Γράμμο και Βίτσι.

Τ: Αλλά τώρα ζεις στην Κύπρο, εδώ έχεις οικογένεια, εδώ εργάζεσαι...

Ι: Και την Κύπρο αγαπώ. Έχω πολλούς φίλους εδώ και καλούς συγγενείς από την πλευρά του συζύγου μου. Έχει πολλές ομορφιές και η Κύπρος με τα βουνά, τη θάλασσα και τους καλούς και φιλόξενους ανθρώπους της. Αλλά να σου πω την αλήθεια, δεν αντέχω τη ζέστη του καλοκαιριού. Ε, δεν μπορούμε να τα έχουμε όλα. Είμαι τυχερή που μπορώ και μοιράζω τον χρόνο μου με διακοπές στην Ελλάδα και Γερμανία. Εξάλλου και η δουλειά μου είναι στον τουρισμό. Οι περισσότεροι πελάτες μας είναι από την Γερμανία, Σουηδία, Ελβετία. Γι' αυτούς οργανώνουμε πεζοπορίες σε διάφορα μέρη της Κύπρου, τους δείχνουμε τα αξιοθέατα της Κύπρου που δεν είναι και λίγα. Ξέρεις, για να γνωρίσεις μία χώρα, ακόμα και τουριστικά, πρέπει να την περπατήσεις και γι' αυτό οι πεζοπορίες περιλαμβάνονται στον τουρισμό του δικού μας γραφείου, το Ismini Travel (<https://www.travel-agents.info/en/1/1984/cyprus/limassol/>) Οι πελάτες μας είναι από την Γερμανία, Ελβετία, Σουηδία κυρίως από τις βόρειες χώρες όπου τους αρέσει να συνδυάζουν τη θάλασσα, τις παραλίες, τον ήλιο αλλά και το περπάτημα γενικά. Γι' αυτό οργανώνουμε διάφορες πεζοπορίες σε όλη την Κύπρο. Μου αρέσει η ζωή στην Κύπρο, εδώ έχω την οικογένειά μου, το σπίτι μου, τους φίλους μου, το γραφείο μου. Και όπως είπα και πριν, η Ήπειρος είναι μέσα στην ψυχή μου διότι από την Ήπειρο τραβάει η σκιά μου, η ιστορία της οικογένειάς μου.

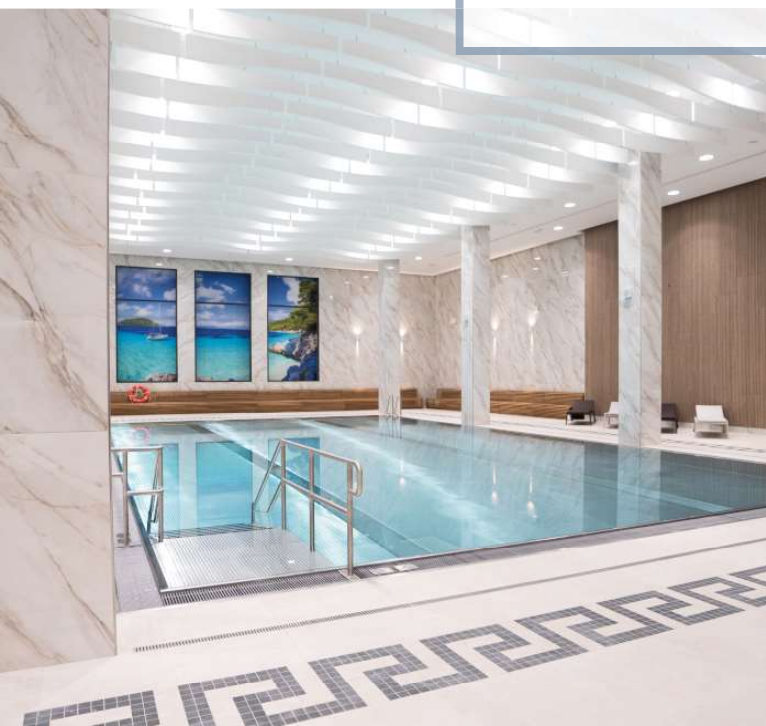

Ι: Και πως δεν θυμάμαι! Όλοι είχαμε στέγαση. Πρώτα ζούσαμε σε παιδικούς σταθμούς, μετά μετακομίζαμε σε άλλες πόλεις ανάλογα με τις σπουδές και την εργασία που έκανε ο καθένας. Ζούσαμε σαν μία οικογένεια. Είχαμε λésχες με βιβλιοθήκες. Εκεί κάναμε και πολλές εκδηλώσεις. Είχαμε καλλιτεχνικά συγκροτήματα, ορχήστρες (ο αδερφός μου είναι μουσικοσυνθέτης και είχε και το δικό του μουσικό σχήμα), είχαμε

στη Δρέσδη. Βέβαια, υπάρχει το ελληνικό στοιχείο, αλλά οι περισσότεροι είναι οι νέοι μετανάστες από την Ελλάδα, οι οποίοι πήγαν για εργασία στη Δρέσδη και σε άλλες πόλεις της Γερμανίας. Εγώ, προσωπικά, για πρώτη φορά είδα την πατρίδα μου το 1978, μετά την πτώση της χούντας. Το ΚΚΕ είχε οργανώσει μία εκδρομή για μας τα ελληνόπουλα της ΛΔ Γερμανίας για ένα μήνα. Γυρίσαμε όλη την Ελλάδα, επισκεφτήκαμε πολλά αξιοθέατα. Οι εικόνες που είχαμε

Βεroun ΚΑΨΥ εγκαίνια

Δεν ξεχνώ! 49 χρόνια Βαρώσι

